

“Funcționarii sunt precum cărțile unei biblioteci: cele mai puțin folosite sunt așezate cel mai sus”

Alphonse Karr

Lumea românească

Gazetă bilunară

Anul IV (47) - 1999
octombrie

Director fondator:
Radu Ciuceanu

Redactor șef:
Constantin Radu-Maria

acum

editorial

*“Păduri ce ar putea să fie
și niciodată nu vor fi”*
(Lucian Blaga)

Desen de Josef Liptak

editorial

Victime fără glas

Poate că am văzut de prea multe ori sfârșitul oamenilor și tot atât de des am greșit considerând viața repetitivă și supusă unei mulțimi fără sfârșit, dintr-un belșug genetic, ca să nu fiu legat fără istov, de exemplare unice pe care natura ni le oferă, pentru ca ochii noștri să strălucească mai mult, pentru ca muzica ei să ne fie îndreptar în creațiile noastre.

Poate că m-am întors fără dreptate împotriva aproapelui meu și am uitat că și lui viața îi este hărăzită o singură dată. Dar atunci când măria sa Omul ucide, fie cu bună știință fie prin ignoranță “râul, ramul”, mă apropiu de ceea ce cândva, profesorul meu de biologie de la Colegiul Carol din Craiova afirma răspicat: A fost o șansă unică, un miracol al genului, că omul s-a născut în cuaternar și nu cu câteva milioane de ani mai devreme. Dacă apariția sa s-ar fi petrecut atunci astăzi pământul ar fi un imens deșert, operă directă și nefastă a sălășluirii bipedului...

Zilele trecute am urcat pe șoseaua de la Mărășești spre Bacău, panglica șoselei mergând în paralel cu valea Siretului. Regiunea vestită prin plantațiile de nuci își

găsise prin grija unor gospodari de la începutul veacului nostru o faimă recunoscută de călătorii ce o străbăteau admirând coroanele strânse ale sutelor de nuci ce străjuiau de o parte și de alta a șoselei.

Nici unde în țară nu văzusem ceva asemănător, pe zeci de kilometri, de la Adjud la Săscut, Răcăciuni și până la Bacău, falnicii copaci demonstau parcă, peste timp, dărnicia pământului, jalonând în timpul iernii drumurile Țării de jos încărcate de omăt.

Așezați ca niște sentinele pe marginile șoselei își unduiau coroanele viguroase în bătaia vântului, prefirând o umbră deasă, atât de dorită în luna lui cuptor.

Astăzi, zac culcați la pământ, unii peste alții, ca o armată secerată de urgiile unui război ticălos. Pretextul: lărgirea șoselei. Am oprit mașina, privindu-i îndelung, unii cu alții, în ultimul lor drum către abatoarele fabricilor de cherestea. Și ca oroarea să fie completă, am constat că din falnicii nuci de odinioară, trupul dispăruse. Noaptea, pe furiș, asasinii înarmați cu drujbe, despărțiseră coroanele de trunchiuri, luându-i ca partea

cea mai prețioasă pentru jaf. Ce suflet și câtă minte au avut aceia care au comandat acest măcel și oare nu se putea acționa în noua dimensionare a șoselei numai pe o parte, salvându-se astfel viața a sute de nuci, copaci nobili ai trăirii noastre, atât de legați de copilărie și chipul bunicilor!?

Cine a dat mârșavul ordin și de cât de sus s-a obținut aprobarea? Chiar nu mai există nici o teamă de lege, când se comite fără de lege? Ce ar fi dacă factorii responsabili ar da socoteala faptelor în fața unui tribunal penal? Poate că atunci am afla unde s-au dus trupurile retezate ale maiestuoșilor nuci ce avuseseră prilejul să vadă atâtea armate străine mârșăluind pe pământurile Moldovei, dar nici uneia nu i-a trecut prin minte să o jefuiască într-atâta de podoaba verde a ei.

Oare dl. ministru Băsescu știe de prăpăd? Sau ministrul Mediului cel care trebuia să-i apere?

Mai mult ca sigur că răspunsul îl vom găsi în expozițiile de mobilă de lux pentru export.

Radu Ciuceanu

1 Politologia
ieșirii din
ghetoul
ideologic

pag. 2

2 Să credem
în istorie

pag. 3

3 Fenomenul
Henry
Wallace

pag. 5

4 Despre
câteva
adevăruri
netămăduitoare

pag. 6-7

5 Între
Voltaire și
Dimitrie
Golescu

pag. 8

6 Poesis -
Dumitran
Frunză

pag. 10

Politologia românească și ieșirea din ghetoul ideologic

Din perspectiva unui segment esoteric al științelor sociale, politologia nu a funcționat optim datorită grilei ideologice care a afectat metodologia, ipotezele de lucru și testul de raționalitate socială.

La rigoare, am putea afirma că politologia în România a fost atrofiată din cauza distorsionării discursului științei politice de către ideologia oficială comunistă. Problema obiectivității discursului politic a influențat negativ suportul metodologic al politologiei, dispărând rezultanta obiectivă a tratării problemei puterii, regimului politic, stabilității și sistemului social.

De asemenea, perspectiva a fost neglijată în construirea schemelor teoretice, întreaga evoluție societală fiind direcționată de documentele de partid.

În perioada post-revoluționară, filosofia politică românească a încercat să se debaraseze de balastul ideologiei marxiste care prin diagnosticul său standardizase interpretările analiștilor. Am asistat la o personalizare a teoriilor politologice și putem distinge mai multe modele de abordare în sfera științelor politice românești. În perioada anilor '70-'80, metodizarea politică (utilizarea unor segmente științifice bine individualizate ca istoria, dreptul, știința economică) a constat în folosirea metodei sociologice, deoarece mulți dintre analiștii politici au avut o extracție din zona istoriei și teoriei sociale.

Majoritatea predicțiilor științei politice românești au fost axate pe problemele direcțiilor economice și politice a României post-revoluționare, integrării în structurile de putere (economice și de securitate) europene și euro-atlantice: Uniunea Europeană, Uniunea Europei Occidentale, N.A.T.O., dar și tratării unor constante în evoluția istorică românească ca sincronizarea cu valorile occidentale - democrația, drepturile omului, economia de piață. Verificabilitatea ipotezelor de lucru avansate de unii politologi români a putut fi detectată pe firul unor evoluții concrete ale mediului politic, social, economic al României anilor '90.

După părerea noastră, putem distinge mai multe modele de abordare - considerăm că, este pretentios să le numim școli, datorită lipsei unei sistematizări și coerențe evidente pentru predicțiile politice - asupra realităților de putere și societate post-comuniste. Un prim nucleu de cercetători ai spațiului (geo)politic și (geo)economic românesc s-a concentrat în jurul Institutului de Istorie și Teorie Socială, grup condus de profesorul Radu Florian.

Majoritatea studiilor de politologie, sociologie politică și

psihologie socială au fost prezentate în cele două periodice ale institutului: "Alternative" și "Societate și cultură". Această "școală" a dezvoltat o strategie de recuperare a doctrinei comuniste, găzduind în structura tematică a celor două reviste mai multe analize referitoare la stânga anilor '90, valorificarea marxismului și eurocomunismului. Concomitent, au existat și reacții dure la adresa unor personalități (mareșalul Ion Antonescu) sau a anumitor experiențe doctrinare și istorice (mişcarea legionară).

Politologia românească a studiat cu atenție dinamica unor elemente de behaviorism societal ca activitatea societăților civile, profilul grupurilor de presiune, dar mai ales structurarea raporturilor de putere în perioada post-totalitară. De asemenea, puținii teoreticieni și sociologi ai relațiilor internaționale (Vasile Secăreș, S. Tâmaș, Ilie Bădescu, C. Codiță) au încercat să erodeze modelul de abordare al teoriei rangurilor emise de Johann Galtung - prin care România avea rang inegalitar în sistemul internațional de state.

Mediul analitic politic românesc a introdus în construirea ipotezelor de lucru pe etajul relațiilor internaționale noi achiziții conceptuale ca geoeconomia, teoria statelor pivotale în sistemul strategic mondial, deși o atenție deosebită i s-a rezervat paradigmei Wallerstein centru-periferie. Dacă ar fi să coagulăm doctrinarii tezele științei politice românești, unele dintre acestea au dezvoltat o viziune tipică "noii stângi" ("grupul de la Leu") cu ingredientul recuperării axiologice a socialismului sau a "noii drepte" (grupurile de analiști polarizați în jurul revistelor "22", "Sfera Politicii").

În pulverizarea conceptuală și metodologică a tezismului rigid, cercetătorii români au evaluat dintr-o nouă perspectivă raporturile de putere,

articulația esențială a științelor politice.

S-a depășit optica "democratizării" de sus în jos operaționalizată de binomul stat-partid unic care pulverizase țesutul social al societății civile.

Desigur, accentul analizelor, prognozelor cădea pe decommunizarea instituțională, evoluția societală post-totalitară, stabilirea unui nou set de

știința românească a gândit în termeni neocomuniști, uzând de o retorică socialistă, sau nu s-a depărtat de o tratare romantică utopică a post-totalitarismului.

Îndeosebi, studiile politice contemporane au vizat o "arheologie" a sistemului comunist și nu o "anatomie" a puterii politice actuale. Deci, ne confruntăm în câmpul teoretic politic cu două fațete analitice: una a restaurației socialiste (axată pe analiza caracterului monocolor sau preponderent monocolor al instituțiilor statale, aservite unui partid cu ideologie de stânga), alta a restaurației capitaliste (cu o susținere teoretică a dezvoltării relațiilor de piață și coagularea a proprietății).

Problema relației dintre un tip de gândire sau model de abordare și anumite ideologii politice sunt elemente ale discursului referitor la acțiunea oamenilor.

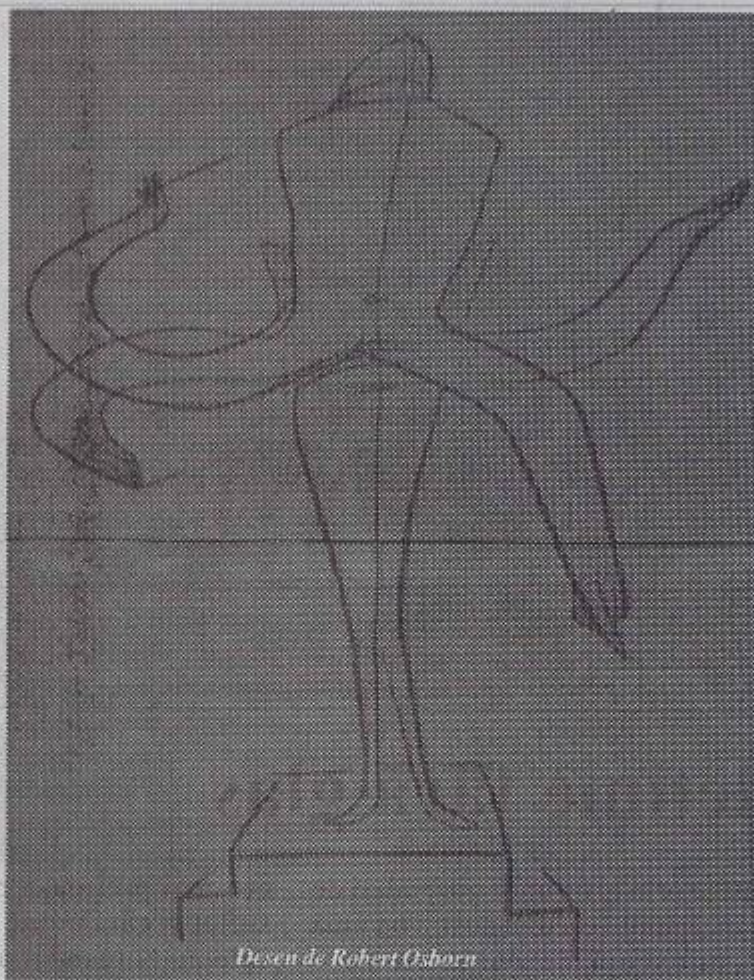
Adeseori limbajul clasei politice românești a reactivat abordări de dinaintea de '89. Unii dintre exponenții leadershipului și palierului analitic românesc au cuprins în discursul lor erori de gândire politică. În multe situații concrete, termenii discursului politic au fost conectați cu gândirea politică a "Vechiului Regim", economia de piață, democrația de tip occidental au fost criticate dur ca exponenți ale "Răului".

Setul de erori care a influențat filosofia politică românească s-a sedimentat pe o eroare științistă și una istoricistă. Marxismul a avut credința că o știință, marxism-leninismul, ca fundament teoretic, va determina interesele și vederile comune ale membrilor societății și beneficiind de acest suport științific al "binelui comun", indivizii vor fi fericiți. Doar analiștii de extracție totalitară pot să mai creadă că o știință nouă (sau un puseu științist, ca socialismul științific) ar putea cumula și reprezenta interesele și vederile comune ale indivizilor, totalitarism de clasă. Deci, nu se poate planifica o construcție societală, deoarece, succesul practic al unei asemenea operațiuni teoretice este îndoielnic.

Desigur, nu considerăm constructive teoriile politice care situează România pe orbita societăților de tip tribal (societate închisă), incapabilă de a se integra în spațiul politico-instituțional european - U.E., U.E.O. - și de a adera la codul de valori al Occidentului.

Eroarea științistă a predicțiilor analitice emise de politologia românească poate fi detectată printr-un scientism configurat de ideea că economia de piață trebuie planificată, iar valorile civice trebuie impuse de autoritatea statală.

Constantin Buchet

Să credem în istorie

"Notre orgueil serait notre perte"

Frederick Tristan

Pozitivismul secolului XIX, intransigent și romantic în siguranța de sine de a-și fi însușit adevărurile toate și legile de căpătâi care le determină, se încheia acum o sută de ani cu un bilanț de certitudine. Romantismul stăpâna artele, pozitivismul științele, în filosofie, cartezianismul de început de secol se preciza în doctrinele liberale și materialist-mecaniciste, economicul își declara libertatea împreună cu statele naționale în politic.

A fost suficient primul război mondial - înainte de toate european - pentru ca fața lucrurilor să se schimbe cu totul. Înspăimântată de baia de sânge, suferință și ură, peste Europa s-a abătut ca un destin reanșat tuturor îndoielilor și nesigurăților; la hotarul ei de răsărit se intra într-o lume de experimentare între utopie și crimă ideală; peste ocean urma să facă explozie economică o lume și așa materialistă și fără idealuri; iar în colonii, devin prolifici germenii de libertate. Față de această lume seismizată, stă o clorotică Ligă a Națiunilor, lipsită de o investiție cu autoritate eficientă, invers proporțional cu practica unei loacități extreme. Marile eșafodaje ale secolului XIX fuseseră prăbușite, îndoiala devine metodă, statuile zeităților sunt sparte, în toate domeniile artei căutările tind la exprimarea noului "à tout prix", filosofia și științele exacte se relativizează, socialul sub influența politicului și a economicului își construiește o cupolă - orizont, pornind de la experimente de dictatură opresive diverse, până la forme de democrație neconvingătoare, iar religia se împodobește cu încengături sectare sufocante, demonstrând parcă aceeași nevoie de căutare, același scepticism metodologic. Ridicarea relativului la nivel de mijloc de cercetare a indus științelor secolului XX o tot mai necontestată capacitate de decriptare a lumii necunoscute, prin îmbogățirea mijloacelor tehnice înfinit perfectibile și printr-o convingere de infailibilitate și totală penetrabilitate a noilor logici și filosofii de abordare științifică și tehnică și a dat o exagerată credință de omnipotenta.

De aici s-a desprins o serie de consecințe, care au avut la început un sens de normalitate și progres, pentru a fi în cele din urmă un comportament autonom scăpat de sub controlul bunului simț și al echilibrului de dezvoltare umană.

Așa de pildă, s-a întâmplat în domeniul fizicii nucleare, unde sub accelerarea nevoilor de armament cât mai distrugător, comandate de cel de-al doilea război mondial, s-a produs arma nucleară și ce este și mai grav, a și fost folosită. Agresiunea ultragiant morală a apărut numai în plan secundar, iar toată gravitatea consecințelor încă nu este complet percepută. Ne referim la faptul că, alunecată pe toboganul superficialității, știința a văzut foarte repede în această energie atomică, rezolvarea în cele din urmă a surselor de energie nelimitată ale omenirii și procedându-se cu aceeași pripeală, s-a ajuns la o compromitere ecologică mondială, care nu stă numai în butoanele politice ale armelor nucleare, dar chiar în neglijența de o clipă a unui lucrător de întreținere - exploatarea a centralelor atomo-electrice.

Devalorizând statura umană a omului, ființa lui dumnezeiască, secolul nostru orgolios a reușit să creeze o cvasipermanentă stare de beligeranță, la nivel de războaie civile, naționale, sociale și mondiale, cu pierderi de sute de milioane de vieți omenești și numeroase, - repetăm, la plural, - holocausturi. O hemoragie risipită parcă pentru a compensa necuminența unei demografii anarhice, scăpată de sub

controlul evidențelor și bunului simț al comunităților (sferelor) și conducătorilor lor, oameni de știință și politicieni. Și parcă pentru a-și trage scaunul de sub ea, aceeași omenire lansată pe autostrăzile scripitoare și hipnotice ale unui economic structurat pe ideea maximului beneficiu și nu cea a împlinirii nevoilor economice ale omului, acționează demolator asupra mediului înconjurător, din fundul subteran al planetei, până la învelișul de viață vie de ozon a ei.

Să trecem peste nenumărate alte consecințe, rezultate ale procesului de căutare spre "înainte și mai mult", cu folosirea necontrolată a acestei relativizări, metodă de cunoaștere și de progres nelimitat și să ne oprim un moment asupra felului în care operează decisiv în final de secol XX asupra factorului economic, într-o lume postindustrială și informațională. Deviza acestuia logică a devenit - după avataruri comuniste, reformatoare etc. - una singură pentru toți: economia de piață liberă, în regim de democrație. Lansată de la amvonul reușitelor capitalului, ea poate fi criticată și îmbunătățită, dar nu este ceea ce ne propunem să facem. Dorim numai să subliniem că odată cu recunoașterea aceasta, s-a acceptat cu duritate *ca lege naturală și firească a societăților umane, sintagma: oameni săraci - oameni bogați*, ceea ce, pentru noi, contravine unei serii de valori și deziderate ideale din totdeauna ale societăților umane: în primul rând religios și moral, apoi unui minim de reguli de asistență socială, alimentară ș.a. Nu credem că un recent recensământ din SUA, care arată 45 milioane de oameni fără totală asistență socială și 14 milioane fără condiții alimentare minimale poate să fie o realitate ușor de acceptat de un stat de progres.

În continuare trebuie spus că economicul instalat sub acest protectorat obligatoriu în plan mondial își urmează firese cursul acaparator și devorator, dezvoltându-se în tehnici și apoi în doctrine globalizatoare, care se impun uneori nu numai cu forța de convingere, dar din ce în ce mai mult cu forța unor interese și a unor centre de interes, tot mai intervenționiste, cu intenția de a permeabiliza și chiar modifica frontiere naționale, instituții și tradiții, inclusiv cultural-religioase, care definesc esențial statele naționale.

Din punctul acesta, pe care am căutat să-l determinăm cât mai exact sub acest ultim aspect, cel economic, în coordonatele de timp ale anului 2000, în spațiu, la dimensiunea mondialului și în dinamica istoriei, un moment de cotitură, ne înscriem cu analiza unui clișeu semnificativ, deși la o scară milimetrică.

Recent, pe marginea manualelor alternative și în mod particular referitor la unul din manualele de istorie, cel de clasa a XII-a, s-a pornit o zaveră care a cuprins de la întreaga clasă politică (putere și Parlament), până la olimpieni Academiei și totul sub privirile mass-media, care alimenta incendiul, cu furtune cu combustibil. S-a mers până acolo că unul din autori a argumentat finalmente și disperat cu acuze de șovinism și rasism.

Principalul motiv, faptul că istoria românilor poate fi văzută și ca o înșiruire de secvențe - istorioare, narativ-descriptive, cu mici judecăți de valoare, sau cu interpretări moderne de show contemporan, a stâmit indignarea celor pentru care ea reprezintă din totdeauna istoria poporului român de la origini și până azi, cu bine sau rău, cu eroic sau trădare, cu adevărul documentelor și monumentelor, al cronicilor și istoricilor, în fine, al trăirilor din zilele noastre, sau pe de altă parte, al denigrărilor mincinoase și înțelegerilor necompetente.

Socotim că a mai adăuga argumente și contra-argumente este cu totul inutil, deoarece eu *sunt român și îmi iubesc Țara și Neamul*, cărora le cunosc istoria, cu bune

și rele, adică cu cele pe care i le-a dat Dumnezeu în minunea locurilor și în fapăturile oamenilor. Rămâne să reținem semnificația și sensul de evoluție către care împing acele doctrine economice globalizatoare, intempestive și galopând peste voința și capacitatea de asimilare și adaptare a statelor care nu au aceeași dezvoltare, deci nu au același interes în relativizarea statutului de național. Că desigur, există un curent foarte modern de integrare de la state la forme de federații cu tendința de a se transforma în civilizații, nimeni nu o poate nega. O impun firese la sfârșit de secol XX, secol de mari mutații în lumea tehnicii și progresului, mergând până la temerare ieșiri și sondări în spațiu, dar și de cumplite și constante agresiuni, războaie și genociduri. Mijloacele juridice și de ordine internațională experimentate, respectiv ONU, la 50 ani distanță de la terminarea celui de al doilea război mondial, s-au văzut în experiența ultimului deceniu în fosta federație iugoslavă. Modul în care au fost rezolvate aici lucrurile de către organizații internaționale mai mult sau mai puțin autorizate, cum au fost stabilite responsabilitățile, așezând pe rug un singur tap ispășitor, atunci când zona se cutremură de interese oculte economice și etnic naționale subterane, soluțiile care nu au satisfăcut nici o parte și au creat evidente injustiții, toate acestea dau o măsură asupra orizontului de pregătire pentru o lume globalizată, a statelor mici, semidezvoltate și naționale. Atât de complexe au apărut în anumite momente situațiile specifice, încât cei mari nu au mai știut cum să dea înapoi și atunci au optat pentru soluții evident inechitabile.

Concluzia care se impune este că nevoile unificatoare dar și uniformizatoare au o altă amploare, alt ritm în lumea necesară dezvoltării economice de piață și cu totul altele în lumea vieții sociale a națiunilor. Cele dintâi se sufocă în fața barierei frontaliere și au tendința de spargere a lor, pe când viața națiunilor este tradițională, spirituală și religioasă, toate elementele de evoluție mai lentă, mai suspicioase și poate mai înțelepte.

Plecând de la acel manual curios amintit înainte, *ca un experiment la scară mică* de edulcorare a istoriei, conștienți că asemenea practici sunt o parte din bateria de luptă a economicului globalizator, putem conchide că memoria istorică a statelor (ne referim la istoria ca știință academică pe care o are la rândul ei orice cultură națională) deconvine curentului globalizator. Și atunci ne întrebăm, oare sunt gata statele actuale, fiecare la momentul lui istoric, să adopte o asemenea tranzacție asupra esențialului istoric al fiecăruia, în beneficiul alinierii mai facile la o piață comunitară sau mondială economică? O Anglie care bagatelizează imperiala figură a Elisabetei, o Germanie fără victoriile lui Frederic și o Franță fără Ludovicii ei? Dar mai ales pot accepta SUA - cu o istorie de numai câteva secole - un Lincoln, avocat oarecare? Este sigur că răspunsul ar ține de indignare, iar atunci noi nu vedem de ce am renunța cu ușurință, la ceea ce reprezintă istoria noastră vie de două milenii, în care nu o dată am fost loc de cumpănă și de apărare pentru acest occident cu istorie certă și emfatică.

Cu atât mai mult cu cât putem ușor constata că acest elan debordant al economicului izbește cu aceeași manieră insinuantă, relativizantă și anulatoare și alți piloni de structură ai statelor mici: în primul rând în *economii debile*, sau dacă nu, *debilitate* "pro causa", pe care le finanțează, le dezvoltă prin programe finanțatoare, le monitorizează, ca în final să le disciplineze și "convingă" despre avantajele globalizării;

- apoi în învățământ, un amplu sistem de burse și de acces la un învățământ dotat cu ultimele mijloace tehnice și acces la

pedagogia informațională, îngăduie un scrupulos program de distingere și verificare a elementului uman de excepție, care va avea asigurată o angajare imediată și confortabilă, încă înainte de terminarea studiilor. Aceasta desigur, în pofida sărăcirii patrimoniului intelectual al țării de origine;

- sub efectul folosirii mijloacelor de comunicare-informare (telefonie, calculatoare, televiziune ș.a.), limba națională are două tendințe:

a) aceea de a se "colora", de fapt de a se polua cu neologisme ale limbii de maximă circulație internațională - în prezent limba engleză -, dar și cu abreviațiuni, interlocații ș.a. care viciază acțiunea celor tineri, către o limbă de cultură;

b) aceea de a usca limba literară, pentru a o face cât mai eficientă comercial, adică mai directă, mai clară, mai rapidă, în transmiterea mesajului specializat, dar tot mai depărtată de limba tradițională în evoluție firească;

- interesele vitale ecologice ale statelor mari și ale celor mici nu sunt aceleași, putem spune chiar că sunt antagonice, cel mai adesea; unele sunt *esențial achizitoare* de materii prime și desigur comercial la prețuri cât mai mici, care nu permit *furnizorilor* exploatarea cu respectarea normelor ecologice. Statele mari echilibrate economic au și o demografie și mijloace de subsistență corespunzătoare. Dincolo, explozia demografică este scăpată de sub control și se transformă în dezastru în standardul de viață, în producție, în mortalitate, toate reflectate în procesele degradatoare de mediu. În schimb majoritatea statelor mari sunt producătoare și testatoare de rachete balistice cu influențe catastrofale pentru zonele de apărare ale planetei.

Că interesele sunt contrare se poate vedea din felul în care la toate ultimele congrese mondiale în această problemă ecologică, statele mari, în mod deosebit SUA, sunt cele care au blocat realizarea unui consens pentru măsuri radicale de protecție a mediului, cu siguranță datorită intereselor ce țin de meschinul economic.

- în politică, intervenționismul mai mult sau mai puțin vizibil și pentru asta s-au creat instituții specializate: spionaj economic, fundații ezoterice, agenții de control cu informare tendențioasă și dezinformare ș.a., mai mult sau mai puțin operând cu mijloace economice, - condiționări de împrumuturi, cuceriri și interziceri de piață liberă ș.a. Prin toate mijloacele mai mult sau mai puțin democratice, penetrează voința politică a statului mic aflat în vizorul de interes.

- dacă la aceasta mai adăugăm că - cel mai grav - se folosește și metoda cuceririi financiare, tabloul arată ce bolovan de Sisif poate deveni o politică de *globalizare necinstă practică* împotriva unui stat refractar sau reținut la această binefacere.

Ne-am străduit a prezenta mai sus unele din riscurile unei ideologii de sfârșit de veac și de mileniu, care nasc în special din rolul excesiv al economicului în viața societăților în curs de a se constitui firese în civilizații armonice. Pericolul unor tendințe extreme este în firea lucrurilor și a oamenilor. Conștiința lor este o sarcină a oamenilor de cultură, a mass-media, a oamenilor politici onești și cu frică de Dumnezeu.

Pentru că valul care se ridică necontrolat și neînțeles de lumea de azi, pentru secolul și mileniul viitor, scăpat din voința creatorilor săi, s-ar putea să vrea să înfrângă global și pe Dumnezeu. Și ar fi rău pentru acei oameni ai viitorului.

Radu Cioroianu

Condiții pentru raționalitatea politicii românești

Se împlinesc anul acesta zece ani de la distrugerea sistemului totalitar românesc. O privire retrospectivă și totodată o analiză a vieții politice din România sunt obligatorii ca o condiție minimală a raționalității politicii. Articolul de față încearcă să realizeze o trecere în revistă, sumară, a modificărilor legislative necesare pentru ca regimul politic să poată răspunde necesităților societății românești.

Trecerea de la regimul politic totalitar la un sistem politic cu o structură politică de tip democratic s-a efectuat în mai multe etape, fiecare cu caracteristicile sale. Analiza regimului politic structurat de actul constituțional din 1991 duce la mai multe constatări.

Puterea executivă nu prezintă unitate, iar primul ministru, care este rodul aranjamentelor postelectorale nu are prestigiul și legitimitatea unui președinte ales. Președintele ales nu are mijloace constituționale pentru a conferi unitate, stabilitate și forță executivului. Raportul de forțe dintre executiv și legislativ, deși poate părea surprinzător, înclină în favoarea legislativului. Guvernul României nu este condus de primul ministru, nici de președintele României, ci de liderii partidelor parlamentare care susțin guvernul. Parlamentul bicameral, dar fără distincții în cadrul competențelor

și modului de agregare între Camere, nu face decât să dubleze timpul necesar îndeplinirii funcției legislative.

Criza se poate rezolva pe calea revizuirii Constituției în următoarele direcții:

A) Fie se optează pentru un regim semi-prezidențial real și atunci se extind prerogativele constituționale ale președintelui, cel puțin la nivelul celor ale președintelui francez, în special cele privitoare la participarea președintelui la ședințele guvernului și semnarea de către acesta a actelor acestuia; independența totală a președintelui în desemnarea primului ministru și posibilitatea dizolvării Parlamentului fără condiții restrictive. O asemenea modificare ar conferi unitate, echilibru și forță puterii executive, ar reechilibra raporturile dintre executiv și legislativ și ar "coagula" responsabilitatea politică a executivului, iar președintele nu ar mai putea invoca lipsa prerogativelor constituționale. Asemenea modificări nu ar face regimul românesc prezidențial, ci doar semiprezidențial.

B) Fie se optează pentru un regim parlamentar clasic, cu menținerea în totalitate a prerogativelor prezidențiale actuale, dar cu desemnarea președintelui de către Parlament. Corelativ, președintele ar trebui să numească în funcția de prim-ministru pe liderul

partidului care deține majoritatea absolută (sau relativă) a locurilor în Parlament. O asemenea modificare ar înlătura definitiv "spaima metafizică" față de un potențial dictator și ar concentra puterea executivă în mâinile primului - ministru care ar fi ales direct de către electorat, în sensul că alegătorul știe că dacă votează pentru partidul X atunci Z (liderul partidului) este posibil să devină prim-ministru (modelul britanic).

Pentru buna funcționare a puterii statale și asigurarea climatului de ordine socială și legalitate, este necesară adoptarea sau modificarea unor legi:

1) Pentru asigurarea supremației Constituției și eficiența Curții Constituționale, să se prevadă posibilitatea sesizării din oficiu a autorității de justiție constituțională asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora.

2) Pentru asigurarea supremației Constituției și îndeplinirea rolului său de "unică autoritate legiuitoare a țării", să se stabilească un termen limită în care Camerele Parlamentului să reexamineze legea declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională.

3) Noua lege electorală privitoare la organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare să prevadă un nou tip de scrutin, și anume cel majoritar uninominal. Prin aceasta ar crește

calitatea activității Parlamentului, întrucât sistemul uninominal presupune alegerea unui candidat într-o circumscripție electorală. Fiecare partid ar putea să prezinte un singur candidat, și nu o listă, decisiv fiind acum pentru electorat omul, calitățile și prestigiul de care se bucură în colectivitate.

4) O metodă de raționalizare a puterii constă în trecerea de la sistemul bicameral la cel unicameral, în paralel cu realizarea unui regim semiprezidențial real.

Are actuala clasă politică românească voința de a realiza aceste modificări? Din păcate, răspunsul bazat pe experiența politică românească de până acum, este unul negativ. Regimul partidocratic din România este unul de tip conservativ, și schimbări de această natură ar produce modificări politice mult prea importante, cu diminuarea privilegiilor, pentru a putea fi acceptate cu ușurință. Aceste modificări ar putea totuși surveni, dar ele ar fi realizate fie de o clasă politică substanțial înnoită, care s-ar legitima prin această raționalizare a politicii, fie ca urmare a unor presiuni sociale care și-ar găsi supapa de dezamorsare în aceste schimbări. Calea normală ar fi, totuși, pe calea negocierii și acțiunii politice parlamentare și legitimarea ei prin referendum.

Florin Abraham

Memorie... și puțin adevăr

Nu de mult un confrate de-al nostru care din poza alăturată articolului editorial se pare a fi în plină tinerețe (dacă nu o fi imitat cumva pe Ionel Teodoreanu care și la 50 de ani își exhiba în manualele școlare același clișeu de tânăr imberb) consemna într-un registru tragic starea națiunii. Afirma domnia sa (Toma Roman) că actuala reformă economică s-a împotmolit din cauze obscure, iar consecințele se regăsesc în scăderea catastrofală a P.I.B. De asemenea remarcă agerul ziarist că moneda națională continuă să se deprecieze, favorizând creșterea importului și mărirea datoriei externe. Nici dl. Remeș nu a fost iertat pentru fiscalitatea excesivă care a ucis elanul întreprinzătorilor privați, ducând de răpă și sectorul I.M.M-urilor. Mai remarcă domnia sa că preparile uriașe practice pe piață, în condițiile înghețării salariilor la un nivel incredibil de scăzut au generat deprecierea în stocuri a produselor nevândute. Și ca să fie tabloul complet se sublinia că pentru ca agentul termic în criză să fie furnizat populației, a fost nevoie de intervenția chiar a șefului statului. Cât despre corupție subtilul analist observa că s-a generalizat, blocând tratativele de implicare străină. Tabloul sumbru își capătă ultimă tușă prin canalul căminelor și orfelinelor, lagăre asemănătoare unei pete rușinoase pe obrazul țării. Concluzia netă și decisivă a d. Toma Roman (sperăm că nu este un pseudonim) este una singură, sorginte a tuturor relelor ce s-au abătut ca lăcustele peste "țărișoara" noastră: criza morală. Că domnia sa ajunge după zece ani la o asemenea concluzie nu este de condamnat, cu atât mai mult cu cât se poate presupune (după poză) că în urmă cu un deceniu, domnia sa purta pantaloni scurți.

Dar să afirmi acum, după ce atâția zeloși ai moralei (vezi Alianța civică), sau neobosiți stegari ai unei moralități jinduite sau după ce, în ziare și pe ecranele mici și mari, vahul sancționării absenței etice a dat pe deasupra, când în Parlamentul României sunt mai mulți moralști decât scaune, când morala a fost despuțată și obligată să se prostitueze de zece ani, fără istov, când nu s-a afirmat partid politic care să nu și-o împrumute fără rușine în programul său, când toți proxenetații politici au folosit-o fără a le crăpa obrazul, editorialistul Formulei As se trezește în inchișitorul, definind actuala clasă politică drept o pătură superpusă, omogenă în raport cu restul populației sărăcită și înfrigurată, condamnăm deopotrivă atât vechea putere de până în 1996, cât și pe cea care a urmat.

Incompetența și corupția actualilor guvernanți par calchiate după acțiunile foștilor (sic!), singura diferență constând în micșorarea plăcintei. Cât privește premisele tendinței de pedeserizare dinaintea de 1996, pandantul îl realizează cederizarea.

O a doua concluzie la fel de tranșantă este că atât acelor de la putere cât și acelor din opoziție nu le mai pasă decât de propriile lor interese. De acum încolo domnul Toma Roman, punând degetul pe rană, constată că rădăcinile acestei stări de fapt se datorează începutului strâmb, când după '89, o revoluție reală (sic!) ar fi trebuit să impună chiar și temporar o serie de legi ale lustrației, care i-ar fi îndepărtat din funcțiile publice pe "activiștii" (foștii N.N.) regimului comunist, dând posibilitatea promovării în posturile administrative a unor oameni poate mai puțin versați și rutinași, dar, în orice caz, mai curași.

Subliniind celebrul punct 8 al Proclamației de la Timișoara, pe care o califică drept o adevărată exorcizare a ansamblului social, ziaristul nostru aruncă o punte în prezent referindu-se la prea mult mediatizata lege a domnului Constantin Ticu Dumitrescu, privind accesul la dosarele Securității. Aici autorul este hântuit subit de o aneție totală, neștiind sau făcându-se că nu știe că proiectul mai sus menționat a fost prezentat, pentru prima dată, cu șapte ani în urmă, în fața Parlamentului României (pe vremea când nimeni din spatele fostei Cortine de fier nu realiza, măcar teoretic, acest deziderat) și când prima Cameră, a deputaților și-a dat consimțământul, în unanimitate. Teza prezentată în premieră de deputatul Claudiu Iordache și-a găsit ecou într-un proiect inițiat și adus în fața Camerei de Comisia 14 parlamentară pentru cercetarea abuzurilor, propunând în termeni categorici un filtru moral politic pentru stoparea accesului la demnități publice, de la parlamentari până la ultimul primar, pentru toți cei care, prin trecutul lor politic și moral, contribuieră în fel și chip la edificarea societății comuniste în țara noastră. Dacă în plenum Camerei proiectul a stârnit chiar și entuziasm, la Senat (într-o celebră ședință a birourilor permanente ale celor două Camere, de la începutul lunii iulie) el a fost respins, aproape în unanimitate (și-au dat consimțământul PNL și UDMR). Nici până azi nu am obținut un răspuns satisfăcător dat de propria-mi rațiune față de un moment de răscruce al asanării viitoare a cadrelor de conducere în guvernările ce urmau să vină. Să fi fost oare teama generală împărțită de mai toate partidele prezente în ajun de alegeri? Nu este cazul să umblăm prin biografii sau poate că o atare lege nu putea fi promovată decât după ani și ani de zile, când praful de pe dosare va dispărea prin prea multa cercetare iar societatea românească va fi ajuns în asemenea hal încât să nu-i mai pese dacă un lider politic

a fost sau nu informator abject al Securității.

Tbt atât de ciudată mi se pare acum când întorc pagina amintirilor, tăcerea de mormânt care s-a așternut ab inițio peste acest proiect al nostru, semnat de 122 de deputați. Spre deosebire de azi și de când mediatizarea târzie și parodice legi a consumat mii de tone de hârtie și sute de ore de emisie, atunci totul a fost ocultat și ținut sub obroc. Era și firesc ca puterea de atunci să nu dorească o scotoceală printre cadre (deși un lider FSN îmi afirmase, cu sinceritate, cred, că ei mai mult decât alții ar trage foloase, dar fapt surprinzător, în propriul meu partid liberal, proiectul nu a trezit interesul scontat); cât despre presă, n'en parlons plus. Nimeni, chiar nimeni nu a catadixit să aștearnă un rânduleț despre acel moment unic în istoria Camerei Deputaților după 1989, când toți membrii săi s-au ridicat în picioare aplaudând proiectul propus. Să nu fi aflat România liberă ce s-a întâmplat la Cameră unde avea zilnic câte doi reporteri? Sau să fi existat o Cupolă omniscientă capabilă de a bloca și înmormânta, în cele din urmă, orice deschidere către o Românie liberă în care poporul să-și cunoscă conducătorii aleși, în adevărata lor biografie, unanim acceptată?

Și numai acum, în dezastrul în care ne aflăm, ne puteam da seama de prețul celor șapte ani trecuți având plocon toate aluviunile umane ce au dat buzna, cocoșându-se, scărari ai propriilor lor ambiții și interese, pe scaune nemeritate.

Ce s-ar fi petrecut dacă partidele politice și-ar fi scuturat bine liderii și comitetele executive, aruncând uscăturile în foc și păstrând pe cei care, cu mândrie, vor trece în istoria politică a acestor grele vremi, apostoli și conducători?

Dacă s-ar fi petrecut astfel, la alegerile viitoare, anticipate sau nu, n-am șovăi nici o clipă.

Radu Ciuceanu

Lumea politică

Fenomenul Henry Wallace

Wallace, Henry (1888-1965) - al 33-lea vicepreședinte al Statelor Unite ale Americii.
 - în 1928 s-a înscris în Partidul Democrat. În care a intruchipat filosofia "common man" (omul comun) în programul New Deal al președintelui Roosevelt.
 - după alegerile din 1932 este secretar de stat în agricultură (1933-40) și apoi vicepreședinte în timpul celei de-a treia legislații Roosevelt (1940-1944).
 - conservatorii din partid s-au opus renominării lui Wallace ca vicepreședinte în 1944. Este numit secretar în Comerț pentru doi ani. Într-o critică a regimului Truman este din ce în ce mai mult marginalizat.
 - devine editor al săptămânalului liberal "New Republic" (1946-1947), pe care îl pălăvesește pentru a ajuta la formarea noului stângi, Partidul Progresist.
 - în 1948 candidează din partea acestui partid la funcția de președinte. A primit peste 1.000.000 voturi populare, dar nu a votat al Colegiului Electoral.
 - mai târziu se retrage din viața politică și se dedică vieții private.
 - a scris: *America trebuie să aleagă* (America Must Choose) - 1934; *Secolul Omului Comun* (Century of Common Man) - 1943; *40 milioane de locuri de muncă* (Sixty Millions Jobs) - 1945; *O lungă privire înainte* (I Long Look Ahead) - 1960.

Cu greu istoriografii moderni se hotărăsc să-l așeze în vreo categorie pe Henry Wallace, cu atât mai mult cu cât au pretenția că imediat în perioada postbelică America dispunea de mari personalități precum Robert Lovett, Elsworth Bunker, Walter Lippmann, George Kennan, John McCloy, John Foster Dulles, Dean Acheson și Averell Harriman, Vandenberg, Taft etc.

Mai toți dintre ei s-au pronunțat, sub diferite forme, unii chiar programatic, împotriva expansionismului sovietic, propulsat de I.V. Stalin deseori cu vehemență și călcând chiar subrebelele norme stabilite de Aliați la Yalta și Potsdam.

A existat totuși o personalitate politică a Americii care a creat administrației Truman suficiente necazuri pentru ca președintele să-l demită din postul de secretar la Agricultură și Comerț. Henry Wallace poate fi privit tot atât de bine ca un fidel executor testamentar al conservatorismului american, dar și al curentului liberal la care se raliază din tinerețe, derivat din secolul al XIX-lea, ce acuza acum că integritatea vieții politice este substituită de legile calomniei și ale insinuării, iar legea însăși a ajuns un aliat

al impostorilor chemați la noul festin. Aceleași acuze le manifestă și împotriva unui intelectualism găunos, iar mass-media, căreia i se cuvenea rolul suveran de turn de veghe al opiniei s-a transformat în mod lent, dar sigur, într-o sursă a politicianismului.

Henry Wallace avea o neîncredere organică în "perfidul Albion", susținând ca și cei mai mulți americani, de la Jefferson încoace, că "aceleași principii morale care guvernează în viața privată, trebuie să guverneze și în politica internațională" și contestând dreptul Americii de a promova o politică externă "a principiilor machiavelice, de înșelătorie, forță și neîncredere". America, susținea el, nu avea de partea ei, dreptul moral de a interveni în afara granițelor, înainte de a trece ea însăși printr-un purgatoriu, purificându-se și obținând astfel un statut de echivalență etică cu acela sovietic. Mai mult decât atât, el vedea în britanicii actualii promotori ai unei politici năimite, menite să ducă la a treia conflagrație mondială, "prin minarea succesivă a posibilităților de înțelegere americano-sovietice".

Ignorând în mod voit tragicele evenimente consumate în țările foste satelite ale celui de al Treilea Reich și ajunse acum (1945) în țărul bolșevic, H. Wallace își permitea să susțină de acolo că nu există o sursă fundamentală de conflict, între S.U.A. și Uniunea Sovietică, aceasta din urmă fiind, în opinia sa, mai puțin animată de propensiune politică și mai mult de sentimentul fricii și al autoapărării!

"Evenimentele ultimelor luni i-au azvârlit pe sovietici înapoi spaimelor de dinainte de 1939, față de încercuirea capitalistă și încredințării lor greșite că lumea occidentală, inclusiv S.U.A., le este invariabil și unanim ostilă".

Încercând să pună un semn de echivalență între valorile democrației și tarele dictaturii, radicalul american susținea că "... ne place sau nu, sovieticii vor încerca să-și socializeze sfera de influență..." și, împărțind premonitoriu lumea, Henry Wallace susținea că "ideile rusești despre dreptatea socială și economică vor guverna aproape o treime din lume. Cele două țări vor stărui să demonstreze care dintre ele poate oferi cea mai mare satisfacție omului obișnuit, în propria arie de dominație politică".

Cuvintele exprimate în discursul său de la 12 septembrie 1946, pronunțat la Madison Square Garden, deja împărțeau dihotomic universul Terrei în două sisteme

politice concurențiale (sic!) ce urmau să-și dovedească în chip pașnic aderența lor și capacitatea de seducție în fața cetățenilor lumii. Cum ajunsese U.R.S.S.-ul să intre în posesia acestei treimi a ei, ce regim de teroare practica și cum își justifica el milioanele de victime, pe Henry Wallace nu îl interesa.

Mai mult liderul american se pronunța fățiș împotriva oricărei intervenții unilaterale a Americii pe glob și întrucât această prohibiție nu i se părea de ajuns, vajnicul apărător al Gulagului sovietic contesta Americii și dreptul - datorita am spune noi - de a oferi asistență economică (n.n. vezi planul Marshall) țărilor cu economie distrusă sau precară, pe linia reconstrucției postbelice. Iar dacă totuși asistența americană se va transpune în fapt, ajutorul economic trebuia să fie distribuit numai din surse internaționale.

Ca un răspuns la planul Marshall, Henry Wallace prezenta, în contrapartidă, într-un discurs ținut la Milwaukee, planul Wallace bazat pe *unitate mondială și prietenie*, net opus primului care se întemeia pe diviziunea lumii și discordie. Planul Wallace cuprindea 7 puncte:

1. constituirea unui fond de reconstrucție după modelul organizației U.N.R.R.A.;
2. administrarea acestor credite de către un organism social creat în sânul O.N.U.;
3. finanțarea acestui plan din contribuțiile americane votate de Congres și de contribuția altor națiuni care au mijloace suficiente pentru finanțarea unui plan pe 5 ani;
4. națiunile care au avut cel mai mult de suferit de pe urma agresiunii Axei se vor bucura de prioritate, indiferent de regimul lor politic sau de instituțiile lor sociale;
5. alocarea acestor credite se va face cu respectarea scrupuloasă a suveranității naționale a tuturor națiunilor beneficiare;
6. creditele nu vor putea fi folosite pentru pregătiri de război;
7. bazinul Ruhrului să fie pus sub control internațional și administrat de cei 4 Mari, pentru ca sursele sale să fie utilizate pentru reconstrucția Europei și pentru ca Germania să nu devină o amenințare pentru securitatea mondială.

De asemenea, "progresistul" american recomanda țării sale în martie 1947 să sisteze orice ajutor militar pentru Grecia, aici necexistând o criză veritabilă: *Cu toții admirăm poporul grec care a luptat de*

partea noastră; el are nevoie urgentă de un ajutor economic și eu sunt în favoarea acordării acestuia. Dl. Truman a spus însă, răspicat că o foarte mică parte din cei 250 milioane dolari împrumutați Greciei sunt destinați reconstrucției economice. Acest ajutor este dat guvernului grec pentru a-și putea continua lupta în vederea eliminării opoziției.

Și vajnicul apărător al drepturilor fundamentale se raliază opiniei președintelui H. Truman că libertatea constituie scopul cel mai răvnit de omenire și că ea trebuie să fie răspândită în toate țările.

Să fi fost atât de mare distanța dintre cele două continente încât Henry Wallace să nu fi aflat între timp de ceea ce se consuma zi cu zi în spatele Cortinei de fier, unde guvernele și partidele democratice fuseseră eliminate, cu prețul a zeci de mii de vieți? Să nu fi aflat zelosul apărător al Eladei că așa zisa opoziție se constituie pe vechile organizații comuniste E.A.M., E.L.L.A.M. și E.D.E.S. (în parte)? Să nu fi știut că formațiunile militare care luptau în Grecia aveau instructori și armament împrumutat de Tito? Să nu fi aflat sărguinciosul reprezentant al celor mai progresiste idei că în România, o dată cu alegerile din toamna lui 1946, fusesse, prin fraudă generalizată, înfrântă voința unui popor întreg, sau în Polonia, sau în țările baltice, sau chiar în mărețea patrie a socialismului, unde în gulag zăceau peste 20 milioane de deținuți și muriseră tot pe atâția? Cum înțelegea harnicul congressman conceptul mult trâmbitat că *toate națiunile trebuie să lucreze împreună pentru pace* când U.R.S.S. își uitase pe granițele sale europene aproape 100 de divizii și pregătea în taină asaltul Europei la începutul deceniului următor?

Asupra folosirii energiei atomice Wallace se pronunța cu fermitate, plecând de la ideea că datorită *cercurilor militare* ce domină cercetarea științifică în domeniul nuclear, Statele Unite ar putea eventual să devină un *stat polițienesc semi-militar*.

Șansele și traiectoria politică ale lui Henry Wallace s-au frânt o dată cu puciul comunist din Cehoslovacia în primăvara lui 1948. Poporul american atunci a realizat în fine că ceea ce îl avertizaseră conducătorii săi devenise o realitate și l-a sancționat pe candidatul la președinție cu o aderență electorală minimă de doar 1%. A urmat declinul și dispariția în anonimat, iar Moscova a fost prima care i-a uitat existența.

Radu Ciuceanu

Cererile de autonomie locală pot conduce la conflicte etnice și război civil

Localizarea - creșterea puterii economice și politice a orașelor, a provinciilor și a altor entități de nivel subnațional - va reprezenta, alături de globalizare, una dintre cele mai importante tendințe noi în secolul al XXI-lea, conform ultimului Raport al Băncii Mondiale, dat publicității. Împreună cu globalizarea accelerată a economiei mondiale, localizarea ar putea fi să revoluționeze perspectiva dezvoltării umane, fie să conducă la haos și o creștere a suferințelor umane, se apreciază în raport. Localizarea poate îmbrăca forma unei cereri generale, pentru o mai largă participare a populației în politică, sau poate lua forma cererilor de creștere a autonomiei locale, care poate conduce la descentralizarea sau la recunoașterea oficială a unei identități culturale locale, ca în Canada, Spania și Ungaria. În ambele cazuri localizarea poate fi un fenomen cu două fațete. Atunci când funcționează,

descentralizarea la nivel provincial și local poate avea drept rezultat o administrație locală mai receptivă și mai eficientă.

Dar localizarea poate duce și la împovărarea peste măsură a administrațiilor, care nu mai sunt în măsură să poată asigura infrastructura și serviciile pe plan local. În acest fel, localizarea poate constitui o amenințare la adresa stabilității macroeconomice și a creșterii economice, atunci când administrațiile locale se împrumută masiv și fac cheltuieli mari, făcând necesară intervenția guvernelor naționale; iar împinse la extrem, cererile de autonomie locale pot conduce la conflicte etnice și război civil. Globalizarea oferă și ea oportunități și riscuri deopotrivă. Lărgirea piețelor și dezvoltarea tehnicii pot duce la o creștere a productivității și la îmbunătățirea nivelului de viață. Dar ele pot conduce și la instabilitate și schimbări nedorite: teama de reducere a numărului locurilor de muncă prin

pătrunderea importurilor din străinătate, instabilitate financiară provocată de fluxurile inconstante ale capitalului străin și amenințările la adresa mediului la nivel global.

Globalizarea și localizarea sunt amândouă inevitabile, arată raportul. Succesul unei țări în secolul al XXI-lea va depinde de cât de bine va reuși ea să gestioneze aceste două forțe. În acest scop, raportul deschide ceea ce numește "patru învățăminte importante" din experiența dezvoltării în ultima jumătate de secol: stabilitatea macroeconomică este esențială pentru realizarea creșterii economice necesare dezvoltării; creșterea economică nu se răsfrânge automat asupra întregii vieți sociale, motiv pentru care eforturile de dezvoltare trebuie să se îndrepte asupra nevoilor umane în mod direct; nici o politică nu va putea stimula, ea singură, dezvoltarea; este nevoie de o abordare atotcuprinzătoare; dezvoltarea susținută să cuprindă întreaga societate și să fie suficient de flexibilă pentru a se adapta condițiilor în schimbare. Președintele Băncii Mondiale, James Wolfensohn spune că impactul

localizării și globalizării asupra celor săraci, tema centrală a raportului, relevă necesitatea ca gândirea referitoare la dezvoltare să depășească granița noțiunilor simpliste asupra creșterii economice și să adopte o vedere mai largă asupra vieții oamenilor. "Până acum, comentariile economice s-au concentrat asupra instaurării globalizării, acordând o mult mai mică atenție forțelor localizării. În ambele cazuri, însă, lucrul cel mai important este de a trece de la conceptele tradiționale de creștere economică la problemele oamenilor: sănătatea, bunăstarea, educația, șansele și includerea lor în centrul agendei pentru dezvoltare a secolului al XXI-lea". Raportul arată că, pe baza proiecțiilor actuale, numărul persoanelor care trăiesc sub pragul de sărăcie va continua să crească. Se estimează că la începutul noului mileniu, numărul celor care vor trăi cu echivalentul a un dolar pe zi se va ridica la 1,5 miliarde, în creștere față de 1,2 miliarde, în 1987. În anul 2015, numărul celor care se vor afla sub acest prag de sărăcie ar putea atinge 1,9 miliarde.

Corneliu Radeș

Despre geneza filmului "Memorialul Durerii"

Despre câteva adevăruri netălmăduitoare

- Epistolă către Rodica Palade -

Redăm, după un număr bun de ani, un articol-replică apărut cândva trunchiat. Avem datoria să-l prezentăm integral cu atât mai mult cu cât doamna Lucia Hossu Longin își arogă merite în flagrant delict cu biografia sa anterioară anului izbăvirii noastre.

În nr. 21 (173) din 3-9 iunie 1993 al revistei "22" a fost publicat un amplu interviu cu doamna Lucia Hossu Longin, sub titlul "Nimic nu poate fi mai tălmăduitor decât adevărul". În afară de penibile atacuri la persoană, mistificări jenante și aserțiuni nesprajinite de probe, nu am găsit altceva în textul respectiv. Probabil că doamna Lucia Hossu Longin s-a bizuit în declarațiile sale pe o ipoteză simplă: oamenii implicați în acțiunile relatate de dânsa fie au dispărut, fie au fost cuprinși de amnezie. Prea deformată este rescrierea istoriei recente, prea elogiioasă cu o singură persoană, prea ingrată cu foștii colegi de echipă sau consultanți din afară, sortiți acum să-și diminueze controlul în banalitate ori să-și compromită în caricatură! Insolentă, deformările rememorării, degetul acuzator îndreptat spre restul lumii, alcătuiesc poza dominantă a personajului găzduit cu atâta generozitate în paginile revistei. Dacă ați dori să faceți portretul unei patologii de tranziție, credem că nu sunteți prea departe de succes.

Spre deosebire de eroina Memorialului Durerii nu îmbrățișăm ipoteza dispariției martorilor și nici teza amneziei lor. Cei care pot depune mărturie despre geneza și realizarea filmului Memorialul Durerii continuă să trăiască și au memoria nealterată. Dacă nu s-au repezit până acum să dea declarații în ziare, au făcut-o din respect pentru film. A venit însă momentul să povestim în fața dumneavoastră cum s-a născut acest film, cine l-a inițiat, în ce condiții au fost concepute primele episoade și ce dificultăți au avut de întâmpinat inițiatorii săi. Suntem în măsură să relatăm aceste lucruri, noi înșine fiind direct implicați în demararea filmului serial Memorialul Durerii. Am participat la filmările care au avut loc la București, Pitești, Nucșoara, Sighet, Aiud, Gherla, mina Căvnic, Poarta Albă, Constanța, Canalul Dunăre - Marea Neagră, Craiova. Am contribuit la documentația istorică a filmului și la selecția materialelor documentare de arhivă la primele șapte episoade. Am asigurat echipei de realizatori facilitățile necesare pentru a filma la obiectivele dorite. În sfârșit ne-am adus contribuția la definitivarea unui documentar care, pentru prima oară în România, scoate la lumină mecanismele sistemului concentraționar sub regim comunist.

Trebuie spus de la bun început că Lucia Hossu Longin nu este singurul realizator al respectivului film. Merite egale au redactorul Doina Teodoru, operatorul Mihai Truică și directorul de producție Gabriela Ștefănescu, alături de personalitățile care depun mărturie, consultanții istorici, specialiștii de la Arhiva Națională de Film și experții din instituțiile care au oferit materiale documentare. Ar fi nedrept ca, ignorând eforturile oamenilor care au participat la realizarea filmului, să atribuim astăzi toate meritele unui singur autor.

Mai întâi, să spunem câteva cuvinte despre geneza filmului. Filmările au început cu ocazia realizării filmului *Dentro il Gulag Romano*, producția a televiziunii elvețiene. Realizatorii filmului, Luciano Berini, Gabriele Nissim și Ruben Rossello au solicitat la sfârșitul lunii aprilie 1991 sprijinul Comisiei pentru cercetarea abuzurilor și pentru petiții, din Camera Deputaților, personal lui Radu Ciuceanu, în calitate sa de luptător în rezistența anticomunistă, fost deținut politic și președinte al unei Comisii de investigare a abuzurilor comise de regimul comunist. Echipa elvețiană nu se afla la prima experiență de acest gen. Jurnalistul și analistul politic Gabriele Nissim realizase un film despre experiența concentraționară în Bulgaria. Președintele Comisiei parlamentare, Radu Ciuceanu s-a adresat de îndată instituțiilor abilitate să acorde sprijin pentru realizarea acestui film. Astfel la 26 aprilie 1991, prin adresa nr. 1713, Comisia solicită

sprijinul Ministerului Justiției, domnului Victor Babiuc, pentru obținerea accesului la penitenciarele Jilava, Aiud, Gherla, Craiova ș.a. pentru "realizarea unui film-document care să prezinte geografia și antropologia spațiului concentraționar", locuri de detenție "penitenciare, lagăre de muncă, aresturi, camere de anchetă, celule de pedeapsă", difuzarea fiind considerată "un prim pas spre înțelegerea coordonatelor represiunii comuniste așa cum s-a desfășurat ea în România". Pentru asigurarea documentației necesare, Comisia a solicitat Direcției generale a penitenciarelor, prin adresa nr. 1717 din 29 aprilie 1991, următoarele informații.

1. Lista penitenciarelor în perioada 1945-1964.
2. Regulamentul de funcționare a penitenciarelor, 1945-1964
3. Lista directorilor de penitenciare, 1945-1964.
4. Organigrama Direcției generale a penitenciarelor, 1945-1964 și alte informații necesare prezentării spațiului concentraționar.

Pentru amplificarea documentației s-a solicitat Serviciului Român de Informații, prin adresa nr. 1725 din 29 aprilie 1991, date privind atrocitățile cu caracter politic, statistica deceselor în rândul deținuților politici, informații privind Pitești, Gherla, Canal și date biografice privind persoane din conducerea Securității în perioada 1945-1964.

Comisia s-a adresat, de asemenea, Ministerului Apărării Naționale prin adresa nr. 1717 din 3 mai 1991, solicitând facilitățile transportului și ale filmărilor aeriene la Gherla, Aiud, Sighet, Craiova. Din partea prefecturii Argeș, Maramureș și Constanța, Comisia a primit, de asemenea, sprijin pentru filmările la obiectivele fixate.

Înainte de începerea filmărilor Președintele Comisiei parlamentare, Radu Ciuceanu s-a adresat Televiziunii Române prin adresa nr. 1681 din 24 aprilie 1991, solicitând prezența unei echipe de filmare, "în vederea difuzării filmului pe canalele noastre de televiziune".

În acest fel, la filmările care au avut loc la începutul lunii mai 1991 la Pitești, Nucșoara, Jilava, fostul Minister de Interne din București, Gherla, Sighet, Aiud, mina Căvnic, Poarta Albă și la sediul Comisiei au participat patru grupuri distincte: 1. Reprezentanții Comisiei parlamentare: Radu Ciuceanu, Andrei Tănase și Octavian Roske; 2. Echipa televiziunii elvețiene: Gabriele Nissim, Ruben Rossello, Luciano Berini, Giancarlo Vanzatta, Italo Luigi Colomba; 3. Echipa televiziunii române: Lucia Hossu Longin, Doina Teodoru, Mihai Truică, Mihai Sârbuscă, Nicolae Covrig, Vasile Harasenciu, Gabriela Ștefănescu; 4. Martori ai gulagului românesc invitați de Comisia parlamentară să participe la filmări: Militiade Ionescu, Paul Iovănescu, Constantin Lățeș, Valentin Gabrielescu, Constantin Teja, Mihai Marin, Vasile Boroneanț, Nicolae Dumitrașcu, Alexandru Eliade, Constantin Borba, Adrian Sârbu, Petru (Tache) Dimitrescu, Nicolae Cojocaru, Alexandru Alexandrescu, Constantin Cristea, Liviu Popa, Nicolae Obreja, Nina Dombrovski, Nicolae Enescu, Ioan Georgescu, Virgil Milcu, Mihai Bălănescu, Nicolae Chuseleff ș.a.

Trebuie spus aici că datorită facilităților oferite de instituțiile amintite mai sus, filmările s-au putut realiza într-un timp record, echipa elvețiană realizând, în numai câteva zile, 22 ore de peliculă din care se va extrage filmul *Dentro il Gulag Romano*, un documentar de 30 de minute, difuzat la 31 mai 1991, la o oră de maximă audiență, la televiziunea elvețiană. După unii comentarii acesta ar constitui "primul documentar realizat vreodată despre gulagul românesc", un film care "înfățișează toate locurile pămîntului nostru" (Adrian Niculescu, *Pentru prima dată în Gulag-ul românesc*, în "Lupta" /22 iunie 1991, Paris). La conferința de presă organizată cu ocazia lansării filmului, la care a participat ca invitat și Paul Goma, jurnalistul Gabriele Nissim declară: "Meritul acestui film îl revine domnului Ciuceanu. Fără el n-am fi avut acces nicăieri. În calitate instituțională, lui nu i se putea refuza intrarea. Și el, și comisia lui, în ciuda aparențelor, sunt însă

în mod evident sabotați". Trebuie precizat aici că filmul elvețian, calificat de doamna Lucia Hossu Longin ca fiind "aproape turistic", a fost preluat de 26 canale de televiziune din lumea întreagă (Revista "Europa Liberă", 18-24 iunie 1991).

După revenirea la București Președintele Comisiei parlamentare, Radu Ciuceanu s-a adresat din nou Televiziunii Române la 3 iunie 1991, solicitând colaborarea pentru realizarea unui film serial vizând "înțelegerea fenomenului concentraționar în România în perioada 1945-1964". Tematica filmului includea, printre altele, instaurarea comunismului în România. Mișcarea Națională de Rezistență, închisorile politice și piramida represiunii. Pentru ilustrarea perioadei respective, Comisia solicitase Televiziunii Române, încă de la 29 aprilie 1991, imagini de arhivă despre Campania armatei române pe frontul de răzăr, guvernul Petru Groza instaurat la 6 martie 1945, alegerile din noiembrie 1946, procesul și execuția lui Ion Antonescu, stabilizarea din 1947, abdicarea regelui Mihai, începuturile colectivizării, desființarea Bisericii Unite ș.a. Împreună cu Doina Teodoru, redactor la Departamentul Film-Teatru și realizator al filmului *Memorialul Durerii* s-a luat legătura cu Arhiva Națională de Filme. Ne-am deplasat la sediul Arhivei din comuna Jilava, unde în vara anului 1991, am vizionat cu sprijinul domnilor Marin Simion și Dan Mateescu, numeroase materiale documentare. Pentru cei care vor face cândva istoria completă a acestui film, dar și pentru a-i răsplăti pe specialiștii din Arhiva Națională de filme care ne-au acordat sprijin timp de mai multe săptămâni, vom aminti câteva din materialele vizionate, multe din ele fiind mai târziu copiate de Televiziunea Română și folosite în serialul *Memorialul Durerii. Jurnal de actualități* 1/1944, 18/1948, 19/1945, 24/1946, cu imagini despre alegeri; filmul despre secetă (bobina 5784); filmul *Calea Belyugului* cu imagini despre începuturile colectivizării și modelul sovietic; filmul despre canalul Dunăre-Marea Neagră; filmul *Lupta mea*, cu imagini despre al doilea război mondial; filmul *Un an de activitate ARLUS*, conținând imagini despre întoarcerea prizonierilor români din Uniunea Sovietică, intrarea trupelor "eliberatoare" în București și impactul culturii sovietice, *Jurnal de actualități* 24(50) din 1946 cu imagini despre alegerile din 1946, filmul *Procesul Maniu*, *Jurnalele de actualități* 5/1945, 7/1945, 8/1945, 12/1945, 16/1945 cu imagini despre întoarcerea lui Petru Groza de la Moscova; 15/1946, 12/1946, 6/1947, 10/1947, conținând imagini cu Ana Pauker, 12/1947, 4/1948 privind alegerile din 1948, 9/1948, 16/1948, 21/1948 despre colectările de cote în agricultură, 31/1948, 32/1948 cu ședința Academiei R.P.R., 33/1948, 38/1948, 40/1948; filmul *Procesul Ion Antonescu*, *Jurnalele de actualități* 16/1945 cu imagini despre Petru Groza, 33/1958 cu decorarea lui Chivu Stoica, 18/1957, 47/1956, 31/1958, cu decorarea generalilor sovietici care au staționat în România; filmul *Procesul spionilor de la Ambasada Angliei*, *Jurnale de actualități* 8/1964 cu imagini de la Conferința PCR; 10/1964, 1/1964 și 13/1965 cu imagini despre Alexandru Drăghici, 9/1965 cu un discurs al lui Gheorghiu-Dej. Ne oprim aici, lista fiind prea lungă.

Dacă noi am petrecut câteva săptămâni alegând documente, numai fiindcă am fi fost mânați în opinia doamnei Lucia Hossu Longin, de "ambiții restrânse și conjuncturale", atunci domnia sa, care a fost animată dintotdeauna de cele mai "curate" sentimente, trebuie să fi stărut, bănuim noi, luni întregi în arhive și biblioteci. Deocamdată domnia sa se plânge că nu are documentariști, că nu are pe cine să trimită la Biblioteca Academiei, să conspiceze presa, "să vadă cum se oglindeau evenimentele în ziarle vremii". Nu putem decât s-o compătîmim pe doamna Lucia Hossu Longin, fiindcă un film documentar realizat fără surse istorice coboară în zona speculațiilor superficiale. Oricum, virtualii colaboratori ai doamnei Lucia Hossu Longin, că vor fi studenți la istorie sau altceva, nu sunt de invidiat. Din experiența noastră, știm că toate eforturile depuse în timpul colaborării cu domnia sa sfârșesc fie în cascade de reproșuri nedrepte, fie în derizoriu. Din păcate, doamna Lucia Hossu Longin nu se poate debarasa de o meteahnă a

sistemului pe care l-a slujit cu atâta devotament, pe vremea când împărțea calificative în organizația PCR de la "Scânteia Tineretului". Echipa, eforturile colaboratorilor, sugestiile consultanților, munca fiecăruia în parte nu au nici o valoare, așa cum nu aveau valoare în ochii liderilor PCR individul și societatea la un loc. Pe aceste coordonate, doamna Lucia Hossu Longin și-a construit un model comportamental care atunci când nu simulează amnezia, este perceput ca un egocentrism maladiv.

Să mai dăm un exemplu. La începutul lunii mai 1991, doamna Lucia Hossu Longin ajungea, împreună cu echipa elvețiană și cu inițiatorii filmului, în comuna Nucșoara, județul Argeș. Pentru prima oară, domnia sa lua contact cu fenomenul rezistenței în munți, având posibilitatea să facă filmări aeriene, să discute cu martorii, să cerceteze locurile. Care a fost rezultatul acestei experiențe? Doamna Lucia Hossu Longin în episodul despre Nucșoara folosește materialul realizat cu ajutorul nostru pentru a lansa un atac aberant împotriva lui Radu Ciuceanu acuzându-l că ar fi trimis o adresă la Nucșoara, prin care țărani nedreptățiți erau calificați "fasciști" și "legionari". Uriașa eroare de informație ar fi putut fi evitată dacă doamna Lucia Hossu Longin ar fi avut răbdarea să citească incriminata adresă până la sfârșit. Ar fi observat atunci că adresa din 13 martie 1991, trimisă către Prefectura județului Argeș purta semnătura domnului Ioan Dumitrescu, vicepreședinte al Comisiei pentru cercetarea abuzurilor și Sandu Nichita, secretar, amândoi membri la acea dată ai Frontului Salvării Naționale, Radu Ciuceanu nefiind pus la curent cu emiterea acestei adrese. De ce nu amintește nimic doamna Lucia Hossu Longin despre alte intervenții ale Comisiei care aveau ca obiect tot situația țărănilor, foști deținuți politici din Nucșoara? La 24 mai 1992, prin adresa 5551, domnul Radu Ciuceanu supunea atenției prefectului județului Argeș "situația unui grup de cetățeni din comuna Nucșoara, foști deținuți politici" adresă la care Prefectura de Argeș a răspuns la 8 iunie 1992 prin adresa nr. 666, comunicând că s-au soluționat "cele 28 de contestații depuse în termen, din care 13 din partea unor foști deținuți politici".

Remarcabilă este obstinția cu care doamna Lucia Hossu Longin perseverează în mistificări. Astfel, în episodul 20 din *Memorialul Durerii* consacrat colectivizării, domnia sa atacă din nou Comisia parlamentară care a inițiat filmul, reproșându-i că nu ar fi răspuns la scrisoarea unui petiționar. Un telefon la comisie ar fi scutit-o pe doamna Lucia Hossu Longin de a emite încă o afirmație neadevărată. Cazul invocat de domnia sa făcuse obiectul a patru adrese: trei expediate petiționarului la 6 mai, 16 iunie și 6 iulie 1992, iar ultima trimisă la Arhiva Națională de Filme, pentru identificarea unui documentar consacrat cazului semnalat. Într-o manieră elegantă, Comisia pentru cercetarea abuzurilor, corupției și pentru petiții din Camera Deputaților a atras atenția Conducerii Televiziunii asupra inexactității comentariului doamnei Lucia Hossu Longin (adresa nr. 5002 din 10 martie 1993).

Pentru a-și liniști zehul demolator, doamna Lucia Hossu Longin ar fi trebuit să parcurgă cel puțin Legea Fondului Funciar încă în vigoare. Ar fi aflat de acolo, că nu Comisia pentru cercetarea abuzurilor și nici o altă comisie parlamentară nu are calitatea de a restitui pământul confiscat, după cum nu au nici calitatea de a restitui imobile naționalizate. Abuzurile comise în timpul aplicării Legii Fondului Funciar, un subiect "descoperit" de doamna Lucia Hossu Longin în timpul filmărilor și cu care Comisia parlamentară de cercetare a abuzurilor se confruntase zi de zi nu puteau fi reparate decât fie prin intervenția Comisiei locale de aplicare a Legii 18/1991, fie prin hotărâri judecătorești. Neaflând însă acest lucru sau nedorind să-l afle, domnia sa se lansează într-un discurs "avântat", o "vânăre de vânt" o risipă de vorbe ce și-ar fi putut găsi o întrebuințare mai bună.

Pentru doamna Lucia Hossu Longin realitatea este rareori un termen de referință. Domnia sa vorbește despre legi fără să le parcurgă,

citează din acte oficiale fără să le cunoască, invocă articole de ziare fără să le verifice. Pentru un gazetar care pretinde că are percepția prezentului, aceste scâpări ar putea deveni erori impardonabile. Dar, pentru doamna Lucia Hossu Longin totul este îngăduit. De pildă, așa zisa "informație" transmisă la "România liberă" prin care Comisia parlamentară condusă de Radu Ciuceanu cerea victimelor colectivizării "să trimită dosare complete însoțite de acte doveditoare pentru repararea tuturor daunelor morale și materiale" este produsul unei lecturi superficiale. În realitate, "informația" respectivă era un apel difuzat în presă, la radio și televiziune, la 13 martie 1992, prin care Comisia solicita "sprijinul persoanelor, asociațiilor sau instituțiilor care dețin informații și documente privind *Colectivizarea agriculturii în România în perioada 1949-1962*". Ce putem să deducem de aici? Ca și în cazul mult incriminatei, dar niciodată cititei adrese Nușoara doamna Lucia Hossu Longin citează "după ureche" din auzite, reproducând frânturi de zvonuri, totdeauna departe de sensul sintagmelor invocate. Dacă domnia sa minte în cunoștință de cauză, atunci calificativul de imoralitate profesională ar fi prea blând. Dacă minte din ignoranță, circumstanțele atenuante s-ar regăsi în jurul unei scuzabile, dar prea des repetate comodități. Vă lăsăm pe dumneavoastră, stimată doamnă Rodica Palade, să acordați un diagnostic în această situație, mai ales că accesul spre "tămăduitorul" adevăr, după știința noastră, nu trece prin zona comodității ignorante.

Cât despre "cărțile domnului Ciuceanu" pe care Comisia le-ar fi publicat, regretăm că doamna Hossu nu și-a sacrificat câteva clipe pentru a vedea măcar titlul acestei lucrări. Studiul publicat de *Comisia pentru cercetarea abuzurilor și pentru petiții* a fost publicat, la sfârșitul anului 1992, de Camera Deputaților sub titlul: *Dosarul colectivizării agriculturii în România, 1949-1962*. Constituind prima încercare de analiză a mecanismelor colectivizate, studiul folosește mărturiile victimelor colectivizării și numeroase documente de arhivă. Dacă doamna Lucia Hossu Longin nu s-a oboșit să citească titlul lucrării, cu atât mai puțin s-a ostenit să observe că la pagina 171 din studiul amintit, se află următoarea afirmație: "ar fi fost de dorit ca, după 1989, o serie de gesturi reparabile să șteargă măcar în parte amintirea represiunii comandate de Comitetul Central al P.M.R. împotriva țărănimii după 1949. Ar fi fost normal ca proprietatea țărănilor să fie revizuită prin credite și garanții prin lege, iar bunurile confiscate, sub diverse forme, să facă obiectul unei restituiri". Distribuit în Camera Deputaților și Senat, studiul a fost recenzat favorabil în presă, iar radio *Europa Liberă* l-a difuzat în mai multe emisiuni. În aceste condiții "indicațiile" doamnei Lucia Hossu Longin după care "menirea Comisiei 14 era de cercetare a abuzurilor" ne pune pe gânduri. Nu cumva Comisia respectivă s-a ocupat de zodiac și necromantie, iar zierile care aminteau de "un raport parlamentar de excepție" ("Tineretul Liber" - 17 ianuarie 1993) sau de "un document cutremurător" ("Curierul Național" - 12 ianuarie 1993) fabulau? Există în psihic o definiție pentru derapajul de la datele realității, dar preferăm să includem și această excursie imaginară a doamnei Lucia Hossu Longin în zona hilarului inofensiv.

Hilare sunt și așa-zisele citate din afirmațiile Radu Ciuceanu. Am dori să știm în ce condiții, în ce împrejurări și cine a mai asistat la întâlnirea cu Radu Ciuceanu când domnia sa ar fi afirmat, conform versiunii doamnei Lucia Hossu Longin, "să nu faci din Iuliu Maniu un erou, pentru că vin alegerile și nu vreau să-l supăr pe domnul Iliescu". Ar fi util pentru reconstituirea acestui "istoric" dialog încheiat după spusele doamnei Lucia Hossu Longin, cu un nu mai puțin "istoric" divorț de Comisia parlamentară care inițiasse filmul să știm măcar cu aproximație data la care a avut loc. Cu exactitatea sa, de acum legendară, în a cita articole de lege, adrese oficiale, expresii sau chiar simple cuvinte, nu ne-ar mira dacă doamna Lucia Hossu Longin ne-ar fixa ca dată un evantai suficient de larg în care "alegerile" invocate aici ar putea fi în egală măsură și cele locale dar și generale. În sfârșit să atribuim o asemenea replică unui membru fondator al Asociației foștilor Deținuți Politici din România ni se pare cel puțin grotesc. Așadar, omul care invitase echipa televiziunii să filmeze în camerele morții de la Pitești și Gherla și care solicitase Televiziunii Române să facă un film despre închisorile comuniste cenzurează filmul! Este greu de înțeles de ce inițiatorii filmului s-ar fi grăbit să ciuftească un documentar pe care l-au dorit și sprijinit de la bun început. De ce-ar fi urmărit Radu Ciuceanu, deputat liberal în

Parlament, cunoscut pentru atitudinea sa tranșantă din timpul anchetării evenimentelor din 13-15 iunie 1990, să distrugă un film în care investise atâta energie, timp și foarte mult din amintirea propriilor suferințe? Numai o minte pervertită de atâta "cultură comunistă" putea să nască asemenea absurdități!

Dar, iată, absurdul nu se oprește aici! Cu un aer patetic, de care Lucia Hossu Longin nu se poate dezbara, deși nu mai lucrează demult la "Scânteia Tineretului", domnia sa se confesează revistei dumneavoastră comișând un mare "denunț": "Am să spun acum un lucru foarte grav: domnul Ciuceanu dorea ca Memorialul să fie o operă legată neapărat de generozitatea domnului Iliescu". Mărturisim că și de astă dată ne scapă subtilitatea logicii doamnei Lucia Hossu Longin, căci, în absența martorilor, domnia sa n-ar trebui să se sprijine decât pe logică. Cine ar fi avut interes, în primăvara lui 1991, când viața politică în România era dominată de F.S.N., să înfățișeze opiniei publice ororile comunismului? Să amintim aici că anul 1990 fusese marcat de tensiuni sociale, amenințări, campanii de ponegrire a partidelor istorice, devastări de sedii, contestații și confruntări care au luat forme violente, nu de puține ori. Nu întâmplător, inițiatorii filmului, Radu Ciuceanu și mânăciul de colaboratori din cadrul Comisiei parlamentare au avut de întâmpinat ostilitatea oficiosului F.S.N. Ziarul "Azi" pune la îndoială, încă de la începutul serialului, autenticitatea faptelor prezentate. Astfel, la 13 septembrie 1991, ziarul "Azi" declara: "Fără a cunoaște tehnologia chestiei filmul *Memorialul Durerii* este o enormă și inacceptabilă mistificare" (vezi revista "22", 22-29 septembrie 1991). Iar la 19 septembrie 1991, Tudor Bălțeanu, în același ziar, reclama "superficialitatea" filmului gășind și o scuză ororilor produse de comunism: "Trebuie spus că și democrațiile permit abuzuri și crime odioase precum acelea ale asasinării lui Pătrășcanu și Foriș de către «ai lor» și pentru a fi mai clar, editorialistul de la "Azi" ne oferă exemplul asasinării lui Kennedy și cel al omorării lui Allende, cu "sprijinul «democratic» al S.U.A.". Ciudate reacții la vizionarea episoadelor consacrate "reeducării" de la Gherla și Pitești.

Dar, de ce nu și pune doamna Lucia Hossu Longin o altă întrebare? Câtă persuasiune și cât curaj au trebuit să manifeste inițiatorii filmului, pentru ca, trecând peste majoritatea parlamentară F.S.N. și peste tensiunile sociale din țară, să izbutească să facă o breșă în tăcerea impusă de oficialități, să creeze un curent de opinie favorabil descoperirii adevărului? Importanța istorică a filmului a fost semnalată de unii comentatori încă de la primele episoade. Astfel, Cristian Teodorescu scria în revista "România Liberă": "Mărturiile din *Memorialul Durerii* ale foștilor deținuți politici reprezintă un element esențial în procesul de purificare morală a societății românești". Ce efect a avut serialul asupra opiniei publice o spune tot Cristian Teodorescu: "Efectul e aproape fulgerător și el a scăzut audiența de care se bucurau cei care mai vorbesc de părțile bune ale comunismului de la noi din țară" ("România Liberă", 19 septembrie 1991).

După difuzarea episodului Pitești, mai mulți comentatori au semnalat valoarea documentară și morală a filmului. În revista "Curierul Românesc", Virgil Holomeia observa: "este unul din cele mai zguduitoare documente cinematografice post-revoluționare [...] un Memento [...] una din necesarele reparări morale, aduse victimelor, în definitiv operă educativă pentru urmași" ("Curierul Românesc", nr. 15-16/1991). Oprea Georgescu, în "Curierul Național", nota: "Un al doilea episod, remarcabil și el al serialului *Memorialul Durerii*, Schingiuiți și schingiuitori realizat de Lucia Hossu Longin, Doina Teodoru și Mihai Truică. De fapt, zguduitor este cel mai potrivit. Mare și neștiut a fost calvarul românilor. După atâtea orori strigătoare la cer, nedreptăți, schingiuiți mai ceva ca-n Evul Mediu timpuriu, cei scăpați din iad mai au puterea de a ierta, de a se detașa de tragedia pe care au trăit-o" ("Curierul Național", 24 august 1991). Revista "22" publica la începutul lunii noiembrie 1991 un grupaj de opinii sub următorul titlu: *Memorialul Durerii - Primul film documentar despre universul concentraționar comunist din România*. După ce precizează că filmul este realizat cu sprijinul *Comisiei parlamentare 14 de cercetare a abuzurilor*, autorul grupajului, Sorin Faur, prezintă câteva opinii: "Odată cu *Memorialul Durerii* începe să pătrundă lumina în tenebrele mașinării comuniste de exterminare a conștiințelor adevărate". "Îi felicit pe realizatorii *Memorialului* și le sunt recunoscător pentru regenerarea morală

a sufletului poporului român, atât de batjocorit sub oprirea comunistă" (Revista "22", nr. 43/1-8 noiembrie 1991).

Deși majoritatea recenziilor au salutat difuzarea filmului, încă de la primele episoade, doamna Lucia Hossu Longin nu contenește cu atacurile împotriva celor care l-au inițiat. Să înțelegem că domnia sa ar dori să rescrie chiar și geneza acestui film? Dacă ar fi fost capabilă să înceapă singură acest film, atunci de ce n-a făcut-o? Dacă îi stătea în puteri, să concentreze, cu propriile sale forțe, martori, documente, informații, să pătrundă în temutele închisori și să filmeze, pentru prima oară, spațiul concentraționar, atunci de ce n-a trecut la fapte? Singura noastră greșală, trebuie s-o mărturisim, a fost aceea de a nu semna, la începutul filmului, un contract cu departamentul care a delegat-o pe doamna Lucia Hossu Longin să participe la filmări. Comisia n-a făcut decât să lanseze ideea "realizării unui film-document care să prezinte geografia și antropologia spațiului concentraționar" (vezi adresa nr. 1681 din 24 aprilie 1991). "Având în vedere importanța națională și internațională a acestui proiect", Comisia parlamentară a invitat "Televiziunea Română să participe la execuția filmului-document în vederea difuzării sale pe canalele noastre de televiziune". Nici în adresa din 3 iunie 1991, în care președintele Comisiei și consilierii săi formulează sumarul viitoarelor episoade, nu se fixează obligațiile redacției respective. Comisia pune așadar la dispoziția echipei de realizatori ideea filmului, tematica episoadelor, o listă de martori, posibilitatea accesului la locurile de detenție, documentația istorică, solicitând un singur lucru: ca filmul-document să constituie "un prilej pentru înțelegerea fenomenului concentraționar în România în perioada 1945-1964" (vezi adresa 1681 din 9 iunie 1991). Deci, acestea au fost condițiile care, în opinia doamnei Lucia Hossu Longin, au dus la satisfacerea "ambițiilor restrânse și conjuncturale" ale președintelui Comisiei și consultaților săi, numiți cu atâta delicatețe de doamna Lucia Hossu Longin "colegi de intenție".

Spre deosebire de doamna Lucia Hossu Longin, noi nu am copleșit presa cu declarații și interviuri în România și străinătate victimizându-ne pe noi și acuzându-i pe ceilalți. Spre deosebire de doamna Lucia Hossu Longin, noi nu am urmărit ca filmul *Memorialul Durerii* să devină un postament al celebrității personale, un aviz de "bună purtare", o legitimație de "vajnic" democrat, "curat" opozant și "ferm" demascator de comunisti. Noi nu am inițiat și conceput acest film pentru a ne șterge de "păcate", pentru a-i amuți pe cei care ne-au cunoscut cândva, pentru a rescrie un trecut împurpurat de flămurile partidului unic, iar Radu Ciuceanu a fost condamnat, în 1949 la cincisprezece ani temniță grea, după ce luptase împotriva ocupantului sovietic și a regimului impus de acesta. A parcurs bolgiile infernului concentraționar, de la Camera 4 Spital Pitești până la Camera 99 Gherla, de la Reduitul Jilavei la Spitalul Văcărești, refuzând să se incline, să treacă de partea "celor puternici". După eliberare, la termen, în 1963 a continuat să fie supravegheat de autorități încă doi ani. abia în 1965 i s-a acordat permisiunea să locuiască în București, dându-i-se buletin de identitate și dreptul de a munci. Mai târziu și-a transformat meseria într-o fortificație, într-un punct de rezistență intelectuală. A reușit, prin mijloace ce-i stăteau la îndemână, să salveze monumente istorice de la demolare, iar atunci când acest lucru n-a fost posibil, a transmis în Occident apeluri pentru sensibilizarea opiniei publice internaționale. Două din aceste apeluri au căpătat forma unor documente, care, cu sprijinul unor tineri colaboratori, Daniel Barbu și Octavian Roske, au fost redactate în clandestinitate și trimise la *Europa Liberă* unde au fost difuzate în 1981 și 1985.

Filmul *Memorialul Durerii* a ajuns proprietatea unei singure persoane: Lucia Hossu Longin. Domnia sa este în același timp inițiator și realizator unic. Cu câtă voluptate mărturisese! "Pentru anul acesta, eu mi-am stabilit toate episoadele" (Revista "22"/anul IV, Nr. 21/3-9 iunie 1993). Sau "anul acesta mai am de făcut următoarele episoade" sau "m-am dus la Sighet și am filmat în închisoare" (ibidem). Fie că dă interviuri la București, Iași sau New York, doamna Lucia Hossu Longin nu uită să-și sublinieze propriile merite recomandându-se ca unic depozitar al adevărului istoric. Despre echipa de colaboratori, nici un cuvânt. Îi înțelegem pomirea acrimonoasă către cei care au inițiat acest film. Lor li s-ar putea imputa orice, în disprețul logicii și al faptelor. Mai greu de înțeles este atitudinea

doamnei Lucia Hossu Longin față de echipa televiziunii. Ne întrebăm acum: De ce nu se amintește nimic despre Doina Teodoru? Chiar să fi uitat "unicul realizator" că montajul primelor episoade i se datorează Doinei Teodoru și că, în afară de acordarea interviurilor, toată "bucătăria" filmului a căzut în sarcina sa? Despre operatorul Mihai Truică, nici un cuvânt. Despre acuratețea și încălcătura emoțională a imaginii, nici un comentariu. Cum ar reacționa doamna Lucia Hossu Longin dacă cineva din fosta echipă de colaboratori sau de aiurea i-ar contesta, peste noapte, contribuția la acest film? Dacă i-ar reproșa că nu a luat suficiente interviuri, că nu a schițat portretul martorilor, prin ceea ce era esențial? Nu s-ar revolta? Nu ar răspunde că este o acuzație nedreaptă, un reproș aberant? Noi admitem că efortul domniei sale a contribuit la succesul acestui serial. Dar de aici și până la confiscarea întregului film este un drum mult prea lung. Deși, din ultimele sale interviuri, imaginea realizatorului unic se conturează tot mai insistent de parcă doamna Lucia Hossu Longin ar fi avut microfonul într-o mână, camera în cealaltă, montajul în agendă, iar documentația istorică în biroul de acasă. În viziunea susnumitei doamne, "huliții" inițiatorii ai filmului n-au făcut decât să-i "pună bețe în roate", iar echipa de colaboratori, cu Mihai Truică și Doina Teodoru în frunte au "ars gazul" prin preajmă, înfierându-i pe unii ca "diversioniști" ai Puterii, ignorându-i pe alții, ca simpli și umili angajați ai unei instituții oarecare, doamna Lucia Hossu Longin a ajuns, în acest fel, unicul beneficiar al serialului *Memorialul Durerii*. Totul pare că i se cuvine acum: interviuri ample și scrisori patetice de sprijin - domnia sa nu încetează să se creadă o victimă a Puterii - premii importante în bani, voiaje în străinătate unde distribuie verdicte categorice asupra istoriei, asupra responsabilității individuale, asupra rolului televiziunii, ca și asupra multor alți chestiuni întotdeauna cu un aer grav, definitiv.

Cum a reușit doamna Lucia Hossu Longin să facă acest "progres" ne este aproape imposibil de aflat. Ezităriile și bălbăiețiile aproape penibile din vara lui 1991 ar fi trebuit să fie trecute sub tăcere, dacă domnia sa n-ar fi urcat "pe cele mai înalte culmi", de unde, cu autoritate, dă acum lecții de moralitate tuturor. Pe vremea aceea, fostul redactor de la "Scânteia Tineretului" și secretar P.C.R. în aceeași redacție nu prea auzise de un "oarecare" Ion Mihalache, alegelele din 1946 erau situate "undeva" prin martie, iar mormântul lui Ștefan cel Mare era așezat în Basarabia. Nume precum Nicolai sau Drăghici, atât de utilizate acum de domnia sa, îi erau complet necunoscute, iar orașele Gherla și Pitești nu aveau nici o rezonanță. Într-un acces de sinceritate, doamna Lucia Hossu Longin mărturisese, e drept, nu revistei "22", ci unui ziar din New York, la 3 aprilie 1993: "Am fost unul din oamenii care nu au știut ce s-a întâmplat în România. am avut 20 de ani când a venit Ceaușescu la putere. Noi am trăit toată epoca lui Ceaușescu și nouă, generației noastre, ni s-a pulverizat totul: tinerețea, maturitatea și, cred eu, poate că și vârsta a treia va fi într-un fel deteriorată de tranziția de acum. Iar noi am trăit efectiv, de la cravata roșie de pionier până la carnetul de partid, până la foamea din ultimii ani, toate simptomele, tragiemele epocii comuniste".

După ce doamna Lucia Hossu Longin a cunoscut "tragismul" carnetului de partid și nefericirea de a lucra la "Scânteia Tineretului", este normal să nu înțeleagă tragismul suferințelor de la Pitești, Gherla, Jilava sau Văcărești, îndurate de un Radu Ciuceanu sau de mulți alții asemenea lui. Dar demascarea ororilor comunismului trebuie să aibă ca preț macularea unui om care nu a încetat să lupte împotriva comunismului? Sau, poate că, la "mașinaria" acestei epoci de tranziție, absolvirea "păcatelor" cere sacrificarea celor care au refuzat să se plece în fața răului, care au refuzat să semneze "pacte", care au refuzat să-și vândă sufletul pentru a dobândi privilegiul, putere și bani. Poate că în "mașinaria" acestei epoci de tranziție s-a insinuat și dorința de a elimina persoanele incomode, de a le înlocui cu altele, mai "flexibile", mai "înțeleghătoare", care au știut să treacă, cu seninătate, de la "tragismul" carnetului de partid la vocația opoziției grandilocvente.

În speranța că nu v-am răpit prea mult timp cu lectura acestui text, rămânem, stimată doamnă Rodica Palade, în așteptarea publicării sale integrale în revista "22", ca un democratic drept la replică.

Cu mulțumiri,

Octavian Roske
Andrei Tănase

Între Voltaire și Dimitrie Golescu

S-au împlinit 117 ani de la apariția în 1882 a primului volum al Bibliografiei Voltaire, iar în 1989 un secol de când a văzut lumina tiparului cel de treilea tom al aceleiași prestigioase lucrări datorate lui George Bengescu.

Veacul iluminismului francez de a cănui strălucire se leagă viața și opera lui François-Marie-Arouet, cel care în 1719 va prelua numele de Voltaire, avea să influențeze fără îndoială evoluția societății europene în toate domeniile ei. Frământările secolului al XIX-lea legate de principiile libertății au pătruns cum era firesc și la noi, familia Golescu fiind direct implicată în desfășurarea lor.

Unul din reprezentanții acestui neam al Goleștilor a fost Dimitrie Golescu, fiul cărturarului Iordache Golescu. În materialele manuscrise ale acestui descendent (Dimitrie Golescu) se află suficiente referiri la contribuția acelor oameni de litere și gânditori francezi, printre care Voltaire deține un loc deosebit în ierarhia culturii.

Tangența și încrucișarea câtorva idei ale lui Dimitrie Golescu cu cele ale lui Voltaire deschid tentativa unei modeste încercări comparative dintre observațiile și critica celui dintâi cu verva și cugetările celui de-al doilea, pe terenul confluențelor dintre perioade de timp și situații structural diferite.

Aspectele vieții contemporane lor erau fără îndoială altele, dar toate societățile organizate păstrează câteva reguli de conviețuire asemănătoare care, deși dezvoltate independent unele față de altele, au dat naștere unor fenomene comune cuprinse în aria aspectelor socio-politice, într-un cuvânt legate de om și personalitatea lui în cadrul epocii sale. Dimitrie Golescu spunea: "cu cât știm mai mult cu atât ne simțim mai dispuși să învățăm, o idee găsim totdeauna un punct de contact pentru a se lega de o alta, căci nici un principiu nu și-a putut însuși numai lui un întreg secol, nici Pericle, nici August, nici Medicii, nici Ludovic al XIV-lea n-au făcut decât să continue opera predecesorilor lor".

Ne referim la Voltaire legat de Dimitrie Golescu pentru modul în care acesta îl apreciază scriind: "... dacă am vrea să ne facem o idee justă despre ceea ce numim gândire, am putea găsi modelul în anumite scrieri ale aceluia ce a fost supranumit patriarhul de la Ferney".

Ca o primă observație, trebuie remarcat faptul că Dimitrie Golescu precizează că numai anumite scrieri ale lui Voltaire relevă ideea principiilor drepte, însuși acesta mărturisind că "a gândi nu costă aproape nimic, dar a scrie prețuiește cu mult mai mult". De altfel, continuă Voltaire - "a fi întotdeauna admirabil înseamnă a deveni politicos", dar nu uită să adauge: "Să fii criticat, dar citit". Iată cum ne întâlnim cu unele din trăsăturile lui de caracter, sarcasmul și orgoliul, care nu-l părăsesc nici în ultimele luni ale vieții când, întorcându-se la Paris și atrăgându-i-se atenția asupra mulțimii care se îndesa în jurul trăsorii sale pentru a-l omagia, spune: "... dacă aș fi dus la tortură ar fi mult mai mulți".

Reflectând asupra acestor tendințe de ușoară egolarie care s-au făcut oarecum resimțite în persoana iluministului francez, Dimitrie Golescu face o remarcă de ordin general scriind că fiecare s-ar vrea în centrul tuturor și nu lipsit de unele motive la drept vorbind, căci de o parte stă persoana noastră, iar de alta restul oamenilor. Se uită însă un lucru, continuă el, și anume că acest centru nu va fi niciodată mai mult decât un punct, în timp ce, umanitatea reprezintă un cerc uriaș cu care un singur individ nu poate intra în competiție.

Despre manifestările de amor propriu ale lui Voltaire, un cercetător menționa acum câteva decenii că - Voltaire este însetat de reputație și chiar dacă refuză să vorbească de el însuși, ținea ca toți ceilalți să o facă.

Dimitrie Golescu, ca și marele om de litere al Franței poartă în ei germenii criticii și filosofiei referitoare la esența vieții și spiritului

uman ca și aceea a moravurilor sociale și comportărilor omenești. La un secol distanță unul de altul, sorginea observațiilor personale, manifestate evident diferit, are suficiente contingențe caracteristice vremii și societății în care au trăit, fiind supuși evenimentelor, deprinderilor precum și temperamentelor specifice fiecăruia dintre ei, căci dacă Dimitrie Golescu aduce aprecierilor sale ponderea calmă a judecății, nu însă lipsită de accente usturătoare, Voltaire este agitat, privind societatea cu aerul unui veșnic nedreptățit la care se fac resimțite ironia, ba chiar uneori impulsivitatea, sub forma unei politeți depline,

colorate adesea cu exemple anecdotice. Amândoi fac de nenumărate ori apel la antichitate ca termen de comparație și precursor al civilizației, motivând astfel lărga lor arie de cunoaștere și cultură. Relația dintre oameni locuind în teritorii diverse, beneficiind de alte influențe și moravuri duce la diversificarea și lărgirea orizontului intelectual. În acest sens, Dimitrie Golescu ne atrage atenția că avem mereu ceva de învățat "în lumea care nu se găsește în cărți și aceasta face superioritatea anumitor scriitori ca Tucidide, Xenofon, Cesar, Tacit, Machiavelli, Bacon Montaigne, La Bruyère, Montesquieu, Voltaire, care au fost în același timp oameni de lume asociindu-și la experiența preocupărilor o mai întinsă cunoaștere a sufletului omenească".

Temperamentul, mediul și întâmplările vieții au influențat fără doar și poate activitatea lor spirituală, fapt relevant de Golescu, care afirmă, printre altele: "orice operă de artă poartă amprenta mai mult sau mai puțin asemănătoare a obișnuințelor, moravurilor și caracterului autorului ei".

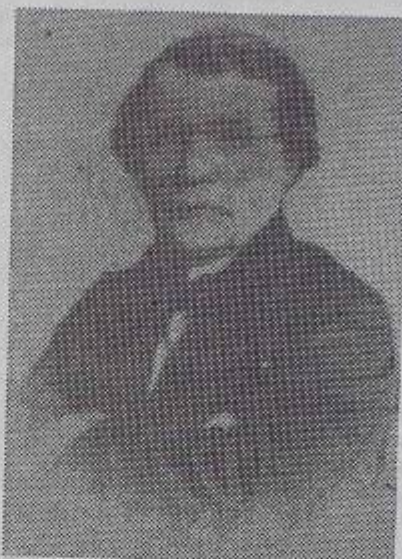
Referindu-se la Voltaire, Golescu îi atribuie calitățile strălucirii, considerându-l amabil și în mare măsură mulțumit de lucrările sale, neatingând însă decât uneori măsura înaltă a perfecțiunii, produs al răbdării. Deși uneori contestat și supus analizelor critice din diverse puncte de vedere, Voltaire rămâne pentru noi o excepție prin poziția varietății creației, informațiilor și în general a impactului cu viața și societatea în sine. René Pomeau, autor contemporan nouă, schițând imaginea acestui scriitor, academician și cavalier al limbii franceze, mărturisese că viața acestuia îți dă amețeală. În această amplă comedie - se întreabă autorul - unde este sinceritatea personalului? Iar printre sutele de roluri diferite, unde se termină simulacru? În fond, una din concluzii ar putea fi că Voltaire este un "idealist ce vrea să schimbe spiritul oamenilor pregătind o revoluție a rațiunii cu ajutorul condeiului".

Aci, asemănarea cu Dimitrie Golescu ni se pare evidentă, deoarece acesta este într-o mare măsură și el un revoluționar de ordin spiritual, căci în afara participării sale, mai ales afective, la mișcarea din 1848, prin opera sa constructivă, de analiză și critică socială s-a orientat spre adevăr, libertate, credință și înțelegerea a tot ce se leagă de om.

"Religia și libertatea - scrie Dimitrie

Golescu - sunt cei doi stâlpi pe care se reazăzăm destinele popoarelor. Revoluțiile sunt ca norii care ne vor aduce ploaia sau furtuna pentru a face pământul roditor ori pentru a-l pustii. Poporul, care suferă totdeauna aplaudă orice revoluție care speră să-i ușureze suferințele, riscând ca după experiența făcută să fie dezamăgit...".

La Voltaire, spiritul exploziv îl împinge la reacții imediate ca luarea de poziții în apărarea nedreptăților și încălcarea libertății chiar individuale, cum a fost cazul Calas, cel acuzat abuziv și fără urmă de probe deuciderea fiului său Marc-Antoine, iar apoi

torturat îngrozitor și strangulat de călău. Vajnicul său apărător, la cei 69 de ani ai săi, în 1763, nu pregetă să se arunce în luptă pentru restabilirea dreptății, reușind în 1765 reabilitarea lui Calas.

Voltaire constată că în istoria alcătuită într-un anumit fel "erorile și ideile preconceptuate se succed rând pe rând și izgonesc adevărul și rațiunea. E trist că adesea pentru a fi bun patriot devij dușmanul tuturor celorlalți oameni." Această din urmă constatare este posibil să fie motivată din parte-i și din cauza temperamentului său uneori mai vulcanic, precum și dorinței de permanentă afirmare, ceea ce l-a determinat pe Dimitrie Golescu să presupună că Voltaire era invidios pe toată lumea, scriind: "Nici o reputație, oricât de mare, nici un om de geniu sau de cinste dovedită printre contemporanii săi nu a fost la adăpost în fața atacurilor lui".

Trecând peste aceste observații trebuie să reținem faptul esențial că atât Dimitrie Golescu cât și patriarhul de la Ferney sunt amândoi pătrunși de responsabilitățile deosebite ce incumbă oamenilor de litere, criticând fiecare în felul lui viciile și greșelile dominante ce prejudiciază istoricii și actului de cultură în genere.

Dimitrie Golescu acuză goana după celebritate, orgoliul exagerat al unora dintre scriitori și artiști care din aceste cauze devin vulnerabili, evidențindu-le părțile negative ale caracterelor, citându-l printre alții chiar pe Voltaire, care și sacrificase nu o dată conștiința făcându-se într-atât de temut și nedorit la curtea lui Ludovic al XIV-lea încât până la urmă a fost exilat, iar datorită altor conflicte, închis la Bastilia.

René Pomeau recurge la altă formă de evidențiere a modului de comportare a lui Voltaire care "a găsit în artificul teatral mijlocul de satisfacere a exigențelor contradictorii a reclamei și disimulării. El se înfățișează sub deghizare".

"Gustul pentru litere - scrie Dimitrie Golescu - nu este adesea decât o ambiție rău deghizată, superioritatea talentului anunțând aproape întotdeauna superioritatea caracterului." Nu uită să menționeze însă: "fără îndoială orice epocă literară este copilul epocii ce a produs-o și ea poartă mai mult sau mai puțin trăsăturile tatălui său". Pentru a accentua și extinde această părere adaugă: "în artă se

reuește prin talent, în societate prin caracter". Impresionant acest fel de a gândi și vedea lucrurile. Fericit veacul în care talentul și caracterul au stat la temelie realității și adevărului.

În ceea ce privește talentul, Voltaire îl delimitează în timp, vrând parcă să ne atragă atenția când spune: "Viața este scurtă, dar viața talentului este și mai scurtă". Într-o corespondență din 1723, când avea deci 32 de ani și se pregătea să înceapă lucrarea privind secolul lui Ludovic al XIV-lea, editându-i-se atunci și prima ediție a operelor sale, Voltaire scria: "cariera literelor este mai ales aceea a geniului" arătând în continuare prin câte situații penibile și dificultăți trebuie să treacă un autor spre a ajunge la publicare.

Dacă, așa cum afirmă Golescu, "prea iritabilul Voltaire nu suferea critica în nici un fel, chiar când era îndreptățită", în schimb, acesta, la rândul lui, dă dovadă de ironie severă la adresa libertății de a scrie, căci zice el, "un roman mediocru este (...) printre cărți ceea ce este în lume un prost care crede că are imaginație". De asemenea, Voltaire are o părere tot atât de proastă și despre cei ce scriu lucruri neserioase iar pentru el, care și ținea cărțile într-o perfectă ordine, având pe biroul din bibliotecă două volume despre ortografia franceză, era de neînțeles cum unii scriu numai în enigme având un anume stil întortocheat și greu de înțeles, așa încât te întrebi după ce ai citit astfel de cărți... în ce limbă au fost scrise (...), iar arta de a te învăța în jurul aceluiași raționament, vreau să zic, arta de a bate câmpii este considerată ca meritul principal al unui scriitor. Referitor la calitățile de scriitor ale lui Voltaire s-au spus foarte multe și credem că nu este de prisos să cităm măcar una: "Voltaire a fost ultimul mare scriitor care, în mânărea limbii și a prozei a avut urechea unui grec, conștiința artistică a unui grec, simplitatea și finețea unui grec".

"Este regretabil - scrie Dimitrie Golescu - că în ceea ce se numește republica literelor, se găsesc mai multe trupe de mercenari decât războinici adevărați. Nedemna întrebuintare pe care anumiți jurnaliști o dau penei lor îndeosebi, trezește îndoieli. La fiecare articol pe care-l redactează ești tentat să le strigi la ureche, sunteți plătiți domnilor gazetari. Sunt oameni care și închipuie că totul se cumpără în lumea asta (...) dar mai presus de toți sunt anumiți jurnaliști denunțați de Voltaire (...) ce trăiesc din debitul de minciuni și calomnii pe care le răspândesc în public (...). Scriitorul trebuie să impună prin condeiul său respectul demnității."

În diversitatea problemelor abordate de amândoi protagoniștii dezbaterii filosofico-istorice a constituit teme de analiză deosebite deoarece și unul și altul erau înainte de toate preocupați de condițiile spirituale ale omului și în general ale societății în care au evoluat. Situațiile dezbătute, interpretarea, expunerea propriilor păreri constituie trăsăturile caracteristice fiecăruia din ei, dar ceea ce domină opera lor sunt elementele social-morale primate prin filtrul criticii și al personalității derivate din timp, cultură, educație și moravuri.

Dimitrie Golescu apreciază că "dintre toate științele care preocupă spiritul uman puține sunt acelea ale căror câmpuri să fie atât de întinse ca acel al istoriei, dar ca orice operă ce iese din mâna omului, ea poartă pecetea imperfecțiunii sale." Și iată că până și de adevărul celor mai ferme izvoare scrise care stau la temelie istoriei are îndoieli, căci până și cuprinsul documentelor și arhivelor națunilor îl găsim atât de falsificat de pasiuni sau interesul celor ce au fost în capul treburilor, de judecățile dominante ale fiecărei epoci, încât dacă nu am consultat îndelung, cercetat, aprofundat, ne-am putea înșela în foarte mare măsură".

Omul este cel de la care pomește firul activităților și tot el este cel care, atât cât îi stă

Limonariu sau despre schivnici

Pentru prima oară a văzut lumina tiparului în limba română "Limonariul" sau "Livada duhovnicească", lucrare care pentru cine vrea să cunoască viața monahală de la începuturile bisericii creștine este tot atât de utilă ca și Patericul, pe care, de altfel, îl continuă, acoperind în timp, aproape două secole după acesta. Traducerea a fost făcută din limba latină de părintele profesor Dumitru Fecioru, fiind de fapt a doua după una mai veche a dascălului brașovean Radu Duma, aceea datând din 1774 și care a circulat în manuscris, prin urmare rămânând a fi cunoscută mai mult în cercurile religioase brașovene, dar nu numai.

Actul tipăririi acestei cărți de pietate creștină și de autentică trăire duhovnicească, într-adevăr atât de întârziat este totuși binevenit, acum când chiar după înlăturarea unei ideologii fără Dumnezeu, suntem totuși atât de departe de o adevărată viață interioară de esență creștină.

S-a străduit pentru tipărirea ei, la îndemnul și cu sprijinul episcopului ortodox de Alba Iulia, preasfințitul Andrei, preotul Ioan Petraș din Târnăveni-Mureș, care în postfața cărții ne mărturisește următoarele: "Cu ani în urmă îmi puneam la suflet inerenta acestui gen literar religios și nu de puține ori râvneam de la Bunul Dumnezeu vreo șansă de a putea xeroxa sau dactilografia astfel de cărți după rarissimele exemplare de prin mănăstiri. Așa s-a întâmplat cu *Patericul egiptean*, cu *Lavsăconul*, cu *Sbornicul* etc. O colecție de cărți de care am fost îndepărtați, nu numai cei care trecem prin școlile de teologie ortodoxă românească, ci atâția și atâția mireni intelectuali, o serie de cărți care să ne readucă la izvoarele trăirii creștine autentice și în care să găsim modele inconfundabile de trăitori".

Astfel de izvoare de trăire creștină, astfel de modele de trăitori ne înfățișează și "Livada duhovnicească", întocmită de preotul Ioan de "cuvioasă pomenire", cum ni se spune în prolog, supranumit Moshu, care a adunat într-însa, după cum el însuși mărturisește într-o dedicație către ucenicul său Sofronie, "isprăvile de suflet folositoare ale părinților".

Cartea cuprinde 218 capitole, care sunt tot atâtea povestiri despre faptele, cele mai multe reale, câteva legendare, ale călugărilor anahoreți sau schivnici din lavrele de la Hozeva și Ierihon, din Egipt și Sinai, din tot acel spațiu geografic monastic dintre Ierusalim, Alexandria și Roma care a fost leagănul vechii creștinătăți.

Din toate acestea se încheagă pentru cititor portretul moral și fizic al călugărului trăitor întru Hristos și orânduitor al câștigării vieții veșnice, prin practica virtuților creștine, într-un asemenea grad că pentru noi, crescuți în spiritul pozitivist al acestui sfârșit de mileniu, pare de necrezut.

Iată câteva exemple care ilustrează principalele virtuți ce îl caracterizează pe anahoret:

Evlavia: Un bătrân călugăr făcuse atâtea mătâni pe o lespede de piatră încât pe locul unde obișnuia să-și pună genunchii și palmele pentru rugăciune au apărut adâncituri.

Milostenia: Un bătrân din Mănăstirea Hozeva ara și semăna ogoarele celor neînștăriți, căra poverile oamenilor osteniți, le repara încălțăminte stricată, ajuta cu pâine pe cei infomețați și însetați, îmbrăca cu propriile haine pe cei dezbrăcați și dacă se întâmpla să găsească un mort în calea sa îi făcea slujba de înmormântare și îl îngropa (Cap. 24).

Smerenia: Papa Grigore cel Mare (590-604) se smereste făcând metanie în fața călugărului Ioan Persanul venit la Roma pentru a se închina la mormântul sfinților Petru și Pavel (Cap. 151).

Sărăcia: Iulian Monahul din lavra Egiptenilor trăiește 70 de ani într-o peșteră fără altă avere decât o manta, un vas mic de lemn și Cartea Sfântă. Noaptea nu aprindea opaițul, citind la lumina ce cobora din cer. (Cap. 51)

Înfrânarea: Ioan Moshu, fiind împreună cu ucenicul său Sofronie, întâlnește pe drum un călugăr îmbrăcat într-un sac, căruia îi dăruiește cinci monede de argint. Acesta, după ce s-a rugat, a lăsat banii pe pământ și s-a îndepărtat (Cap. 111).

Postul: Un călugăr cilician mânca doar o dată pe săptămână numai pâine și apă (Cap. 22). Altul din lavra lui Petru nu

mânca decât țărâțe (Cap. 17); un altul din mănăstirea Pentucla, la vest de Iordan, a ținut post negru săptămâni întregi, vreme de 69 de ani, încât mulți socoteau că nu mai are trup (Cap. 13), iar alții se mulțumeau doar cu prescura căpătată de la biserică (Cap. 41, 42).

Privațiunile pe care și le impuneau pentru dobândirea vieții veșnice erau foarte aspre. Mulți se hrăneau doar cu rădăcini și ierburi. Aceștia erau călugării pășcatori "Ava Sofronie pășcatorul păștea pe lângă Marea Moartă. A trăit gol, 70 de ani și a mâncat numai ierburi și nici un fel de mâncare gătită" (Cap. 159).

Alții se zideau în turnuri sau în peșteri, aceștia erau călugării zăvorăți. La Tesalonic, un călugăr a stat în chilia lui vreme de 60 de ani (Cap. 69). Alții, mai cu seamă călugării sirieni ședeau suiți pe stâlpi în arșiță sau ploaie, de unde binecuvântau multimile. Aceștia erau stâlpnicii. În timpul unei furtuni, Simeon Stâlpnicul e lovit de trăsnet și moare, la douăzeci și patru de mile un alt stâlpnic, pe nume Iulian cere ucenicilor să aprindă tămâie pentru fratele său ucis de trăsnet sub cuvânt că îi vede sufletul urcând la ceruri.

Viziunile care demonstrează existența lumii de dincolo abundă la acești părinți. Unii descoperă prin astfel de viziuni ghemintele unor călugări morți demult. Lui Gheorghe Capadocianul i se arată în vis Petru Sisastrul, mort de mai multă vreme, care îl ceartă că îl lasă în afara incintei bisericii pe care acesta tocmai o construia. Lărgind temelia găsește trupul sfântului așa cum i se arătase în vis (Cap. 92).

Moștele lui Ioan Anahoretul sunt găsite de niște săteni într-o peșteră ce se lumina noaptea. Era îmbrăcat în stihar de păr și mantie de funie. Alături s-a găsit o cărțuie pe care anahoretul scrisese: "M-am săvârșit eu Ioan cel smerit în indicioul al cincisprezecelea". Trupul lui era așa de bine păstrat "de parcă ar fi murit astăzi" (Cap. 87). (Ca și al sfântului român Ioan Hozevitul despre care vom relata într-un număr viitor al publicației noastre. Și românul își prevestise moartea, scriind data pe peretele peșterii).

Intervențiile divinității nu sunt rare și ele se manifestă deseori întru apărarea celor evlavioși. Trei călugări rătăcesc drumul spre Tebaida (Egipt) și sunt în primejdie să moară de sete. Sunt adăpați în vis, astfel că mai pot continua drumul timp de trei zile până la primele așezări omenești (cap. 16).

Alteori se implică în actele de convertire ale ereticilor la dreapta credință a bisericii apostolice.

Sfânta Împărățenie uitată de un servitor drept-credincios în dulapul stăpânului său eretic sectant dă spic, minune care îl face pe stăpân să îmbrățișeze credința adevărată (Cap. 79).

Harul divin coboară asupra celor ce se nevoiesc întru Hristos, acordându-le puteri supraomenești. Un frate postește 40 de zile și e dăruit de Dumnezeu cu puterea vindecării (Cap. 56). Chiar și mormintele sfinților părinți sunt înzestrate cu harul vindecărilor. La mormântul lui ava Cosma Eunucul se vindecă un paralytic (Cap. 40).

Relația Dumnezeu-om este una de reciprocitate în care se dăruie și se primește. Calea este de la buna vestire la buna făptuire. Nelimitat este Dumnezeu, cel ce împarte darurile, omul poate și trebuie să tindă spre El prin asceză. Numai astfel poate atinge starea îngerească, urmând celor spuse de starețul Marcel al lavrei Monadia: "Cunoaște prin experiență viața cea bună; nu te teme că e cu neputință" sau "Nu te minuna dacă omul poate să ajungă înger. În fața ta stă o slavă egală cu a îngerilor; pe aceasta o făgăduiește Împărătorul de daruri".

Cartea cuprinde, desigur, mult mai mult decât prezentarea de față. Aici ne-am oprit doar la creionarea modelului de trăire a anahoretului, lăsând deoparte multe alte istorii demne de interes. Sunt aici știri despre viața bisericească din secolele V și VI și încă despre lupta împotriva ereziei monofizite. "Limonariul" este o lume întreagă, greu de cuprins sub un unghi de vedere. Pentru avizarea cititorului, studiul introductiv bogat și pertinent al părintelui profesor Teodor Bodogae va suplini cu prisosință această prezentare a subsemnatului.

Constantin Radu-Maria

Între Voltaire și Dimitrie Golescu

(continuare din pag. 8)

în putere le dirijează. De aceea Voltaire crede că este necesar "să deschidem porțile sufletului tuturor științelor și sentimentelor" la care Dimitrie Golescu adaugă: "Omul ar vrea să pătrundă secretele naturii (...). În fiecare clipă crede că a atins ceea ce-și închipuie să fie ultima limită a științei și de fiecare dată se lovește de noi necunoscuturi".

Pe nesimțite aproape amândoi autorii citați, legând stările de fapt între ele pătrund în domeniul filosofiei pe baza observațiilor și constatărilor făcute, căci și unul și altul conjugă realul cu ceea ce se petrece în starea sufletească și cerebelul ființei umane.

"Omul este singurul animal - ne spune Voltaire - care știe că trebuie să moară. Tristă cunoaștere, dar necesară, deoarece poate gândi. Există deci nenorociri atașate condiției umane (...) după cum fericirea este o stare a sufletului și în consecință nu poate fi statornică". Și parcă pentru a face legătura între istorie, morală și filosofie, patriarhul de la

Femey conchide: "Pacea valorează încă mai mult decât adevărul (...) dar pacea sufletească trebuie căutată în adevăr".

Ca o replică la cele spuse de Voltaire, referitoare la trecerea noastră existențială prin vâmile viitorului, Dimitrie Golescu socotește că "durata timpului nu este perceptibilă pentru noi decât după întrebuintărea pe care i-o dăm și după urmele pe care le lasă în mintea noastră", căci "lumea este asemenea unei pensiuni unde călătorul se culcă astăzi și pleacă a doua zi".

Contrar aserțiunilor frecvent vehiculate asupra ateismului practicat de Voltaire, acesta a fost un cercetător al adevărului prin prisma propriei sale convingeri a frământărilor rezultate dintre credință și drumul parcurs spre spiritualitatea ce a zguduit nu numai omul și adâncul lui ci și ritmul social al statelor. "Religia între om și Dumnezeu este o problemă de conștiință". Voltaire a fost dezamăgit și de rolul pe care de multe ori l-au jucat reprezentanții bisericii față de oameni și în acest caz ne referim printre altele la Inchiziția

care - "este o admirabilă invenție, și cu totul creștină pentru a-l face pe papă și pe călugări mai puternici".

În ceea ce privește ateismul însă, afirmă că: "nu există nimic bun în ateism. Acest sistem este profund dăunător atât sub forma materiei cât și a moralei. Totdeauna m-am gândit că atei erau foarte răi gânditori și că această nenorocire filosofică nu este mai puțin periculoasă pe cât de absurdă și am privit mereu ateismul ca pe cea mai mare rătăcire a rațiunii".

Este limpede că pentru Voltaire recurgerea la judecată este un factor determinant al convingerilor interioare care nu face altceva decât să dovedească propria concepție legată de forța unui bine suprem.

Desigur, omul este supus greșelilor, deoarece calea cunoașterii este nespuse de anevoioasă iar căutarea lăuntrică mai ales pentru cel ce face apel la rațiune pune infinite întrebări și nedumeriri, căci așa cum a spus Dimitrie Golescu: "După Dumnezeu, ceea ce-l interesează să cunoască mai mult pe om este el însuși".

Este incontestabil că dezbaterile ideilor între cei ce prețuiesc în primul rând gândirea a fost limitată întotdeauna de preocupările specifice și înclinațiile unui mai modest număr de persoane, dar așa cum scria Voltaire într-o

corespondență adresată domnului de Palissot în 1757: "Filosofii alcătuiesc o mică turmă ce nu trebuie lăsată să fie sugrumată. Au și ei păcatele lor ca toți oamenii". În privința lui Voltaire, Dimitrie Golescu afirmă că: "Divinitatea căreia îi ridicase un templu demn de ea l-a răsplătit, dar că trebuie totuși să mărturisim că este cel mai adesea în contradicție cu dreapta judecată".

Nimeni nu poate fi egalul altuia în privința gândirii proprii, dar există și principiul egalității sociale cu fireștile-i înțelegeri și Voltaire ne dă exemplu lăsându-ne să tragem singuri concluziile: "Fiecare în adâncul sufletului său are dreptul de a se crede în întregime egalul altor oameni, dar din asta nu urmează că bucatarul unui cardinal poate porunci stăpânului său să-i servească masa".

"Am căutat libertatea sub orice formă (...) fără a o găsi și nu o vom afla niciodată (...). Suntem cu toții solidari, ceea ce subliniem prea des. Uitare fatală, uitare funestă, cât ne coști", conchide D. Golescu.

Voltaire a plecat pe cealaltă lume îmbrăcat în halat și cu un fes pe cap. Oare n-a fost bine așa? "Faceți loc spiritului. Să nu trăim decât prin el și pentru el" spune Voltaire.

Ionel Hozoc

poesis

Dumitran Frunză

lirice. Această magie lexicală, tutelată de disonanță, este pentru Dumitran Frunză tot atât de puțin un factor de dezordine pe câtă consonanță o garantează de securitate a clarității actului creator.

Definitiv pentru poezia lui Dumitran Frunză este expresia metaforică tranșantă, elocventă, care ar corespunde, parcă fecunde situații în real a pictorului Theodor Pallady, sau surprinzătoare coincidențe între lumină și rațiune din sculpturile lui Constantin Popovici sau Gheorghe D. Anghel. La acest demers se mai adaugă și categoriile negative cu care operează mai în toate cărțile sale, asemenea premergătorilor săi de mare: Novalis, Poe, Lautreamont, Eluard, Traian Demetrescu, Bacovia, Ion Caraion, mentori de care se simte legat cu toate fibrele sensibilității obsesive în versurile sale (nu în sens depreciativ) întâlnim vocabile ca: disperare, violet, crepuscul, întinerie, vânt, abrupt, fantasmă, bizar, hău, falie, hoti, carceri, măluri, smârcuri, himele, noroi, zordid, sulf, cinabru etc.

Dumitran Frunză a fost și rămâne un taciturn, un "lup singuratic". Nu-i place să facă valuri în jurul său, nu se dă în vânt după mediatizări și nu-l atrage polieronia aburoasă a succesului. Predilectia sa tinde către zonele singurității, de unde venerază cerul, astrele, păsările sălbatice, câmpia și marea. Nu demult, i-am smuls o mărturisire în legătură cu statutul său de scriitor, de felul cum este receptată strădania sa lirică: "Criticii literari nu prea m-au răsfățat; la drept vorbind nici eu nu i-am cultivat. De ce?... Cu mici excepții sunt convins că în forul întin al fiecărui critic sălășuiește ritmura difuză a unui poet naufragiat. Bucuria mea nedisimulată este atunci când elaborez, când versul începe să se aleagă din convulsile magmatice ale stărilor mele sufletești. În rest, când îmi fac publice creațiile, simt că nu-mi mai aparțin, că începe punctul de plecare al instrăinării lor, al alienării mele sociale".

Acum, când poetul Dumitran Frunză împlinește 70 de ani (s-a născut la 8 octombrie 1929, la Miroslavesti-Iasi) îi urăm din toată inima "La mulți ani!" și o prezență pe măsura personalității sale literare, inconfundabilă, să treacă peste barierele crepusculare ale vieții literare cu care se confruntă, viață uneori (tributară subiectivismului, ranchiunii, vanităților și calomniilor. Atunci, și numai atunci, una din ideile sale programatice regăsim în versul: "Tăcerile mele sunt insurjecții fierbinți...", va prinde contur existențial, iar poetul se va arăta la față tuturor semenilor care îl citesc și-l apreciază la adevărata lui valoare.

Mihai Bogdan Nuișteanu

Ecoul din Urania

Se-ngâlbenca anotimpul, neconținut
în surpare,
lanul stânjencilor definitiv adormite,
lăstuni anonimi în marea lor trecere,
ciuguleau depărtările.

Mistuită de rouă și nervi,
într-un ev imperfect,
se pierdu spre Urania, în silențioase
adâncuri,
Anișoara Odeanu...

Singurătatea salonului, draperii ciuruite,
la colțuri de trecere mici imortele,
lângă tonuri celebre, cu paloni de alamă
asincronul pian.

Peste Lugoj, bătură în dungă clopote verzi,
trecu un cortegiu povârnat
cu valtrapuri,
o ultimă lespede pe nenumitele cripte.

1972

Autoportret

Tara de Sus mi-a fost leagăn și mitic altar,
drum printre ierburi, din pašnici părinți;
lângă pasărea-deltă, la țarm solitar,
tăcerile mele sunt insurjecții fierbinți.

Pâni negre, vai, zilele, iar oamenii terni,
demnitarii-marotă poartă măști de azbest;
mediocrii puterii sunt lustragii eterne,
sulfuroasele damfuri vin mereu dinspre est.

Pe necăjitele suflete cad abrupte stihii,
epidemii sublimite, după convenții supreme;
carbonizatele suflete mai venerază mumii,
încotro zboară vulturul heraldic din steme?!

Tara de Sus mi-a fost descântec și herb,
lucefărul serii credincios ca un câine;
tăcerile mele au flamă când fierb,
mai vii decât ieri, mai limpezi ca mâine...

Semnele neliniștii

Despre Bacovia am să scriu o sonată,
cum a fugit în stele singur și trist,
pe o palidă ploaie, într-o lume uitată,
un straniu diluviu de ev conformist.

Semnul neliniștii dintre noapte și zi
e în sângele nostru ecou și seducție;
păcelele galbene, care bat, par a fi,
pe corzile nervilor o lungă percuție.

Mereu decolăm de pe aceeași întoarcere,
sogn al destinului din strămb labirint,
să nu fim léprozie în umede carcere,
sub vâl de crepuscul himeric alint.

Despre Bacovia am să cânt într-o seară,
pe vânt de aramă, pe nori fără chip,
o scurtă sonată, cu octavă bizară,
ca pasărea lyră, pe un turn de nisip.

Vânătoare de toamnă

Vănat prin nămoluri urâte,
orizontul zimțat cu ciulini,
lungi stoluri din cer coborâte,
o saură cu oameni haini.

Pădurile-și clatină fagii,
vântoaice descântă sub bolți,
fac vâlva smintită gonacii,
fug fiarele cu spaimă în colți.

Gureșe arme bat punțile,
voci se-nfetaie sălbatic,
noaptea împresură frunțile,
plumbul în jderul carpatic.

Viu focul își gudură limbul,
pe fețe slinoase florii,
abrupt ca un sorb anotimpul,
cu sânge drapați vânătorii.

Viforul timpului

De când, pe lume, un clopot mă știu
îmi trece prin suflet dangăt mlădiu,
viforul timpului pururea viu,
semnul mișcării cu vârf de burghiu.

Nu mă cutremură crivăț zapciu,
tunetul ploii cu fir licriu,
pânda și hoții la ceasul târziu,
diavolul sorții din negru sicriu.

Nu mă învâluie nor cenușiu,
frâu răsucit pe un șarg bividiu,
droșca și chiotul de beat surugiu,
blestemul urzit în ochiul șasiu.

Vrednic e vinul turnat de hangiu,
vânatul spuzit pe jar auriu,
aburul toamnei cu bronz sihăstriu,
de când, pe lume, un clopot mă știu.

Turnul galben

Pe-un țărnire cu argintiu pământ,
mă reculeg sub blând apus de soare,
și fac din vis adânc sublim cuvânt,
din huma frunții, nordice ulcioare.

Prin ierburi coasa desenează dungi,
brusc fructele pădurii cad zemoase,
eu recompun din rouă ceturi lungi,
ecou sub turnul galbenelor oase.

Un mînz roșcat, scăpat din asfințit,
îmi răvășește cald copilăria;
el pare-un duh cu aură de mit,
până îl soarbe-n faguri dulci câmpia.

Vad luminat se înfiripă-n mine,
curg unde vii pe prunduri și agate,
pe care-o lotcă, dinspre marc vine,
să ducă-un trup la vămile curate.

Neliniști

Te prinde neliniștea surpatului gol,
plecarea mea bruscă în praguri de seară,
vârf roșu la candela truditului stol,
pe-o burniță rece și lungă povară.

Lumea se clatină - și nu dispera,
e secolul febrilor ce vine din neguri,
cu-atâtea cortegii, dar zodia mea
presimte esențele ascunse-n întreguri.

Ecoul cutreieră statornicul dor,
din marginea ta, contur de statuie,
în garnizoanele nopții, cu fiere zbor,
mor pasăreturi sub raza ce suie.

Te prinde-ndoiala că n-am să mă-ntorc,
n-am să mai ies din bocanci și obiele,
câmașa de ploi și păduchi să mi-o storc,
la margini abrupte de vremuri rebele.

Somn cu năluci

Respiră toamna în păduri și semn e
că-nsingurat te-astept pe-o rază verde;
aud cum fierbe seva dulce-n lemne,
pălit frunzișul care se va pierde

Sub crengi subțiri și zodie aleasă
adun în suflet întâmplări ciudate,
voalul aprins de mitică mireasă,
izvoare cu safire astupate.

Nu pot privi în visul tău albastru;
te soarbe umbra sihlei învrăjbite
cu alaun cernut de-un galben astru,
iar punțile au margini prăbușite.

Pădurile, albind, din șes mă cheamă;
ecouri lungi de corn vor limpezi
sogn cu năluci... Tu biruind o vamă,
te subțiezi ca noaptea-n zori de zi.

Necroză

Un morman de guñoaie,
băzâitul muștelor verzi,
sticle golite,
poliester colorat,
rânjet pe buză crăpată,
o damigeană parșivă
cu fundul oval.
Vântul de toamnă
flendurește-un manual
de economie concretă,
un model matematic
erodat de inflație.
Locanda adună
perdanți guralivi,
înșurubați ca libărcile
la cheutorile meselor;
sub pervaze, afară,
bețivi clătănându-se
și urina lor în zigzag...

Nori de septembrie

Septembrie gureș;
lumea privește prin faguri
de micre
frunza îngustă;
cohortele câinilor
prevestesc un sinistru -
colb pe stol de prigorii.

Prapurul zilei
decolorat de vântoase
bântuie toamna
pe un cer otrăvit
cu veninuri
albastre.

Septembrie, e septembrie,
clopot de școală scurt și sever,
sărăcăcioasele
uliți,
un ghiozdan zgribulit
și micul croncan
clămpănind din adidași.

Note cu privire la caracterul lui Falstaff

Intrând în palat împreună cu tânărul său prieten și protegiitor, prințul Henric, Falstaff nu găsește altceva mai bun de făcut, decât să-l întrebe "Ia spune, flăcăule, cât să fie ceasul?". Întrebarea stârnește consternarea prințului, care ripostează vehement, învinuindu-l de "năclăială a minții", datorită meselor abundente și siestelor îndelungate, încât n-ar mai ști să-ntrebe ceea ce ar dori cu adevărat să afle. Întrebarea, însă, își are tâlcul ei, căci pe Falstaff nu-l interesa ceasul zilei, ci acela al istoriei, când coroana va fi așezată pe fruntea tânărului său prieten de la care ar aștepta o legalizare a hoției. Pentru aceasta are pregătită și o motivație păgân religioasă, că adică ei, tâlharii ar fi sub stăpânirea lui, așadar, iresponsabili de faptele ce le comit. Falstaff, se pare, nu era străin de existența unor confrerii de tâlhari - cavaleri decăzuți ori declasați, care într-o epocă în care valorile liberale clasice minau ordinea morală creștină, se autointitulasă cavaleri ai Dianei. Dintr-o astfel de confrerie, să reamintim, făcuse parte și François Villon, căruiu îi putem găsi unele similitudini intelectual-morale cu ale lui Sir John Falstaff, măcar în virtutea faptului că medii asemănătoare modelează caractere asemănătoare.

Și unul și altul își trăiesc frenetic clipa prezentă, posedați de patimi care, după frumoasa comparație a prințului, e asemenea marelui, care, când îi coboară până la piciorul spânzuratorii, când îi ridică până la streang. Amândoi sunt fantăști inteligenți și întreprizi și mai cu seamă înzestrați cu un acut simț al criticii societății vremii, în expresia sarcastică, la tânărul Villon, cinică la bătrânul Falstaff, așa cum se și cade, combustiile sufletești ce dau naștere sarcasmului, răcindu-se la bătrânețe. Vârsta, de altfel, îi deosebește la trup și la minte, spus altfel, aspectul fizic și moral, tot atât cât îi și unește și nu ne este greu să ni-l închipuim pe Villon, în urma exceselor de tot felul, îmbolnăvindu-se de hidropizie asemenea lui Falstaff - căci fiziologic vorbind, dolofania lui Sir John nu este tocmai expresia unei sănătăți de fier. Să ne aducem aminte că se chinuie când merge pe jos și genunchii îi are umflați, semne sigure ale susemitei boli. Și într-un astfel de trup surpat, care nu-și mai poate striga decât pofa nesecatuită de viață, nu ne miră că din fosta temeritate a mai rămas doar fanfaronada și curajul a fost înlocuit de poltronerie.

În unitatea trup, suflet, când trupul slăbește și sufletul își pierde energia, din elixirurile lui tari, după o expresie a lui Tudor Vianu, rămân drojdiile. În acest sens, Tudor Vianu îl opunea pe Falstaff lui Don Quijote, într-un sens diferit. Caragiale îl asemea cu Sancho Panza. Dar aventura lui Sancho este pierderea simțului realității pentru utopia stăpânului său, care făcea drumul invers. Situat între utopie și realitate, sir John le privește detașat, dar și le și asumă. E în Sancho, dar cu panaș donquijotesce. Așa cum nu-l putem despărți pe Sancho de Don Quijote, nici pe Falstaff nu-l putem despărți de prințul Henric. Prințul recunoaște în celebra scenă a travestiului că e bântuit și de acest diavol bătrân și burtos și îi așează cu precizie portretul moral în triada moralităților medievale, viciu-nelegiuire-deșertăciune de care, fără îndoială se simte atras, dar de care e sigur că se va despărți. Falstaff și le

recunoaște, dar cu convingerea că lumea întreagă împărtășește metehnele sale, e dispus a și le ierta. Cât de patetic își rostește apărarea, uimindu-l pe prinț, răspunzând regelui în susnumita scenă a travestiului. "Alungi o lume întreagă de-l alungi pe durduliul Jak". Și nu exagerează. Falstaff e lumea, a trecut prin ea și într-un fel a înghițit-o, a asimilat-o, a înțeles-o în toată neașezarea ei, în toată nerealizarea ei. Îi cunoaște înălțările și căderile, îndrăznelile și eșecurile, e o lume bătrână, înțeleptă prin experiență, o lume în care binele și răul, dreptul și nedreptul, cinstea și necinstea, adevărul și minciuna nu se mai opun, nu se mai ceartă, ci se înduplecă unele pe altele, conciliindu-se în pofa de a râde.

Falstaff minte cu plăcere, cu sfrontare, cu abnegație chiar, fiindcă minciuna la el e un adevăr ridicat la putere, la puterea sufletului său, ce uită măsurile omeniești. Nu doi înși l-au atacat în timp ce bătea la Gadshill, ci patru, șapte, nouă, unsprezece "în anterie de cânepă că doar n-oi fi lichea", se jură el, la care s-au mai adăugat, și când prințul nu mai poate suporta "exagerarea" și trece de la amuzată persiflare la invective mănoase. Falstaff joacă enorm uimirea scenică "Ce, te-ai ticnit? Nu-i asta adevărul adevărat?"

Despre inelul său de aramă de 8 parale, îi place să se creadă că e inelul cu pecete al bunicului și-l costă pe puțin 40 de mărci și e în stare să desfidă chiar și pe augustul său prieten care persistă în a nu crede în "noblețea" inelului. Nu e mitomanie, încă nu este, dar Falstaff are tendința irepresibilă de a înnobila și înfrumuseța tot ce ține de propria-i persoană. Minciuna e un mod de a se exprima al unui amor propriu exagerat mult dincolo de limitele bunei cuvințe. De altfel, Falstaff îi minte pe ceilalți în măsura în care se minte și pe sine. S-ar putea spune că trăiește mai mult în ficțiune și s-a și spus aceasta, dacă prin minciună nu ar secontă și pe un profit. Pe hangia Quickly o minte, promițându-i că o va lua de nevastă, pentru a se lăsa întreținut de aceasta; abuzează de încrederea prințului și în postura de recruta de ostași își însușește banii publici și stoarce și pe cei ce se răscumpără, înlocuindu-i cu jalnice deșeurii sociale. La nemulțumirea prințului răspunde familiar și cinic: "Eh, destul de buni pentru tăvăleală, carne de tun! Carne de tun! Vor umple o groapă la fel de bine ca și cei mai de ispravă; deh, frate dragă, oameni muritori, oameni muritori..."

Necinstea lui Falstaff atinge culmea în bătaia de la Shrewsbury când își însușește onoarea prințului de a-l fi ucis pe viteazul Hotspur - șeful rebelilor, necinste cu atât mai condamnabilă cu cât, prefăcându-se mort, văzuse lupta și sfârșitul ei și auzise cuvintele de prețuire ale prințului pentru dușmanul rapus și cele de sinceră prietenie și milă pentru sine. Mărinimia prințului dă măsura prin contrast a coborârii morale a trușului său prieten.

"Hai, ia-ți în spate mândra ta povară; Din partea mea, de-ți-o prii, minciuna, Voi poiei-o cum voi ști mai bine". Acesta este și ultimul moment al mezalianței dintre virtutea prințului și viciul protejatului său, căci nu mai poate încăpea vreun sentiment de bunăvoință în sufletul uzurpatului față de uzurpator.

Căci a uzurpa dreptul sau meritele cuiva nu mai e un simplu furt ci și o golire de identitate a uzurpatorului însuși, de autenticitate; Falstaff a uzurpat meritul prințului de a-l fi ucis în luptă dreaptă pe marele său vrăjmaș și acum ni se înfățișează el însuși ca o mască a ceea ce a fost, o simplă fantasmă. Ne desolidarizăm de jovialitatea lui

Falstaff văzut de François Pamfil

și îl privim cu disprețul pe care îl va fi nutrit și prințul. Deșert de substanța sufletească pe care i-o atribuisem, Falstaff ne înfățișează acum însăși masca deșertăciunii. Se pare că din triada imoralităților pe care prințul îi conturase portretul, deșertăciunea este cea mai gravă. Căci, dacă viciului și nelegiuirii le poți opune o morală, este pentru faptul că ele însele se întemeiază ca niște etici slabe, dar pe deșertăciune nu se poate întemeia nimic și prin ea, Falstaff se așează în afara valorilor morale. Astfel că nu mai credem în promisiunea ce și-o face: "Dacă o fi să ajung mare, o să mă mai împuținez, căci voi lua curățenie, mă las de Xeres și voi trăi curat, așa cum se cuvine unui gentilom" - suntem avertizați, sunt vorbe goale iscate din deșertăciune.

Un subtil ironist și moralist al nostru, astăzi uitat în respectul pe care îl datorăm clasicilor, este vorba de Ioan Slavici, făcea observația că, numai la largime iese la iveală firea cea adevărată a omului și că sunt rari oamenii care-și păstrează firea în toate împrejurările.

Falstaff este unul dintre acești oameni rari și ajuns la "largime", doar în aparență, caracterul lui rămâne același. Dacă își continuă chefurile cu hangia Quickly și cu prostituata Doll, dacă își însușește din nou banii de la recrutări și excochează pe naivul Shalkow, totuși, circumspecția cu care se apropia de cei mari e înlocuită acum de sedicție, chiar de obrăznicie. Să ne amintim de întâlnirea lui cu judecătorul regal, când, chemat de acesta, afectează la început mizeria, pentru că mai apoi, să-i răspundă ofensator amintindu-i că a primit o palmă de la prinț pentru care el, Falstaff, pasămite, l-ar fi dojenit.

Și sentimentele pentru prinț i s-au schimbat. Prieteniești la început, ele au fost roase de ranchiună. Ranchiuna celui ce a primit la rându-i, de la prinț, o palmă morală, căci nu a putut resmi altfel nobila atitudine a prințului, când l-a lăsat pe el să se împăuneze la curte cu uciderea lui Hotspur. Îl ponegrește pe unde apucă, în fața

judecătorului regal, insinuând că este ușuratic, în fața decăzutei sale societăți, în fine, în fața propriului paj, despre care pare a fi convins că i-a fost dat de prinț ca să-l spioneze. Falstaff trăiește o irepresibilă nevoie de a-l coborî pe nobilul său prieten din înălțimea etică unde l-a așezat mărinimoasa sa atitudine, în locul de necinste și dezmaț în care îl întâlnise la început, când îl numea cu duioșie "deșuebiatul inimii mele". Ce-l supără mai mult e tocmai atitudinea bărbătească a prietenului: "se socotea bărbat încă din vremea când taică-său era flăcău. Prea cinstită-i față poate să se cinstescă mult și bine - cu mine și-a cam mâncat cinstea, așa să știe", îi spune el pajului. Înstrăinarea pe care o resimte și o vedește și direct printr-o scrisoare către prinț, pe care o încheie astfel: "Pocăiește-te cum te pricepi, când ai timp. Și cu asta, la revedere. Al tău, sau nu - după cum te porți cu el, Jak Falstaff pentru prieten, John pentru frați și surori și sir John pentru toată Europa".

Așadar, îi cere prințului să se pocăiască și să-și clarifice atitudinea față de el.

Joacă tare, s-ar putea spune, cu o expresie consacrată. Culpabilul, nu numai că nu-și recunoaște vina, dar prin reflex, trăiește un acut sentiment de victimizare. Prințul s-a făcut vinovat prin mărinimia care pune atâta distanță într-o prietenie. Nu poți să fi mărinimos cu prietenii fără a-i coborî întrucâtva, căci prietenia se bazează tocmai pe egalitate și consonanță sufletească. Și tocmai pentru a păstra această echidistanță și consonanță, Falstaff îi răspunde în această scrisoare tot cu mărinimie. Uzurpatorul a văzut necredința celui uzurpat și-i cere să se pocăiască.

Poate ar fi fost bine ca prințul să nu-l fi lăsat să iasă la largime și între oamenii de vază ai țării printr-o astfel de minciună, dar de vreme ce și el și-a asumat-o, trebuia să-i dea și alte dovezi de prietenie, largind astfel marginile ficțiunii în care trăia trușul său prieten. Căci lumea dacă este așa cum este ea, poate să încapă în "ca și cum ar fi", de vreme ce ea capătă altă dimensiune și chiar altă înfățișare prin acceptarea acestui "ca și cum". Aceasta și este filosofia subterană a lui Falstaff, așezat, deopotrivă între realitate și utopie. Numai că tânărul său prieten optase mai demult pentru realitate și-l trădase și Falstaff simțea aceasta înainte de a avea confirmarea dureroasă de la sărbătoarea încoronării, când prințul, acum rege, se va lepăda public de el. "Dar m-am trezit și-acum de vis mi-e silă". Prin glasul regelui, realitatea condamnă la exil ficțiunea.

(Din volumul în pregătire "Printre personaje și autori")

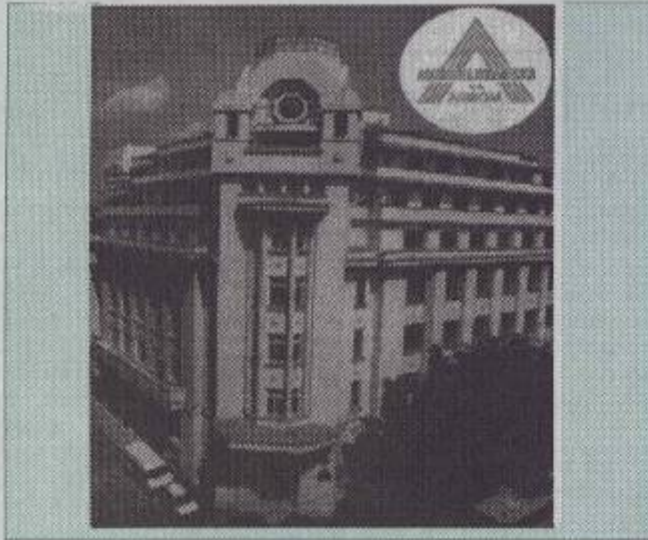
Constantin Radu Maria

Corectură: Dalila Aramă
Tehnoredactare: Carla Buruiană
Culegere: Anette Dinu,
Iuliana Dumitrescu

Lumea românească acum
Str. Av. Th. Iliescu nr.6
cod 71238, sector 1, București
tel. 230.69.92;
fax. 230.76.82

Rețineți! Publicația se află la poziția 3118 în Catalogul RODIPETS.A.

Abonamentele se fac la oficiile poștale sau pe adresa redacției, avansând suma aferentă la casieria noastră sau în contul nr. 50034266677 Trezoreria sector 1. Căștile din străinătate se pot abona prin SC RODIPETS.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-222.64.07 sau 222.64.39 telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București. Abonamentul este de 6.000 lei pe 3 luni, 12.000 lei pe 6 luni și 24.000 lei pe un an.

DATE FINANCIARE LA 31 DECEMBRIE 1998

- Capital social: 29,2 miliarde lei
- Rezerve de capital: 233 miliarde lei
- Cifra de afaceri: 1.045 miliarde lei
- Despăgubiri plătite: 635 miliarde lei

REȚEA TERITORIALĂ ȘI RESURSE UMANE

- 234 unități teritoriale, din care: - 42 sucursale
- 110 reprezentanțe
- 82 agenții
- peste 8.000 salariați și colaboratori
- colaborează cu peste 100 societăți de intermediere

Înființată la data de 1 ianuarie 1991, Societatea Comercială ASIGURAREA ROMÂNEASCĂ S.A. - ASIROM deține, în prezent, un capital social de 29,2 miliarde lei și rezerve de capital 233 miliarde lei.

Prin personalul său specializat, care își desfășoară activitatea în peste 230 reprezentanțe teritoriale, ASIROM a reușit să-și mențină permanent soliditatea și stabilitatea financiară, pe o piață concurențială în care activează peste 60 de societăți de asigurare și reasigurare.

ASIROM stabilește relații contractuale cu aproape toate segmentele populației, precum și cu toate sectoarele economiei, adresându-se oricărui domeniu de activitate și oferind clienților săi peste 70 de forme de asigurări facultative.

Din această ofertă diversă lansată pe piața internă, clienții și-au manifestat în special interesul pentru următoarele asigurări: mixte de viață, mixte de viață și suplimentare de accidente; de autovehicule pentru avarii, de autovehicule cu valabilitate numai în afara teritoriului României, de bunuri de uz casnic și gospodăresc; de clădiri, de construcții și conținutul acestora pentru cazurile de pagube produse de incendiu și alte calamități, de bunuri sau valori pentru cazurile de furt prin efracție sau prin acte de tâlhărie ș.a.

ASIROM este preocupată în permanență să găsească noi posibilități pentru îmbunătățirea produselor oferite, lansând pe piață noi produse care au venit în întâmpinarea cerințelor de protecție ale persoanelor fizice și juridice, precum: asigurarea de pensie suplimentară privată cu acumulare de capital și reevaluare - PROSPERA, asigurarea mixtă de viață reevaluabilă - VALUTĂ FORTE, asigurarea titularilor de contracte de credit / împrumut, asigurarea pentru călătorii în străinătate, asigurarea construcției montajului și a răspunderii constructorului, asigurarea navelor, asigurarea de garanție ș.a.

Pe de altă parte, se cere menționat faptul că au fost onorate toate despăgubirile datorate, ceea ce dovedește forța și seriozitatea firmei.

Strategia de dezvoltare a societății va conduce în continuare la: diversificarea, pe baza unei laborioase și moderne activități de marketing, a gamei de produse specifice și serviciilor oferite clienților; orientarea, cu precădere, spre segmentele de piață nou apărute, ca urmare a transformărilor generate de înfăptuirea programului de reformă economică; aplicarea unor metode flexibile de organizare și restructurare a resurselor umane, în vederea creșterii competenței profesionale, astfel încât serviciile ce se adresează asiguraților să fie ireproșabile.

Toate acestea sunt deziderate cărora le răspundem pragmatic zi de zi. Numai astfel ASIROM a reușit și reușește să-și mențină și să-și consolideze această prestigioasă poziție.

Într-o lume nesigură, ASIROM vă asigură !

Banca Română pentru Dezvoltare S.A.

76 de ani de experiență în domeniul financiar bancar

Oferim Clienților noștri:

PERSOANE FIZICE:

- credite în lei pentru construirea de locuințe și case de vacanță, pentru modernizare, extindere sau terminarea caselor de vacanță,
- pentru cumpărare de locuințe, terenuri, autoturisme și pentru nevoi gospodărești
- evaluări de locuințe, terenuri și mijloace de transport
- transferuri în țară și străinătate pe bază de ordine de plată

PERSOANE JURIDICE:

- operațiuni valutare - derulare de operațiuni import-export, încasări și plăți în numerar
- credite în lei și valută pentru investiții
- finanțări din linii externe BIRD, BERD, Deutsche Bank și Züricher KantonalBank
- evaluări patrimoniale și de active
- planuri de afaceri analize finanțare
- finanțarea proiectelor economice
- studii de fezabilitate în vederea privatizării sau asocierii
- garanții bancare în lei și valută, emiteri scrisori de bonitate
- factoring
- forfetare

SEDIUL CENTRAL

Str. Doamnei nr. 4, București - 70016 tel: 313.32.00: fax: 313.73.84, telex: 11238
SWIFT Code - BRDEROBU

Diploma pentru Promovarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii la Nivel Național

Premiu acordat la Ediția a 6-a a Topului Național al Firmelor Private